

UiO • Universitetet i Oslo

Utsira, liten kommune, store ambisjoner

*En casestudie av hvordan Utsira kommune påvirkes av
havvindprosjektet Utsira Nord*

Erik André Thorsen

Masteroppgave i Organisasjon, ledelse og arbeid

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Universitetet i Oslo

30 studiepoeng

Vår 2022

Utsira, liten kommune, store ambisjoner

*En casestudie av hvordan Utsira kommune påvirkes av
havvindprosjektet Utsira Nord*

© Erik André Thorsen
2022
Utsira, liten kommune, store ambisjoner
Erik André Thorsen
<https://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg hvordan Utsira kommune blir påvirket av utbygging av havvindpark i havområdet Utsira Nord. Klimaspørsmålet er på dagsorden og det grønne skiftet representerer regjeringens mål om å bli et lavutslippsland innen 2050. Derav har det blitt utlyst områder hvor det skal utredes og gis konsesjon til havvindutbygging, hvor Utsira Nord er et av disse områdene. Havvindparken er delvis innenfor kommunegrensene, men siden utbyggingen skjer i sjø, gjelder ikke plan- og bygningsloven og Utsira kommune er ikke planansvarlig. Kommunen har innflytelse på prosjektet via høringsprosesser, hvor de kan ytre sin mening, men ingen formell innflytelse utover det. Oppgavens problemstilling er «Hvordan påvirkes Utsira kommune av havvindprosjektet». For å svare på problemstillingen er det utarbeidet to forskningsspørsmål:

- Hvordan uttrykkes formelle og uformelle forventninger og press til en grønn omstilling i Utsira kommune?
- Hvordan påvirkes kommuneorganisasjonens identitet av disse forventningene, og hvordan presenteres denne utad via storytelling og image?

Oppgaven er et kvalitativt casestudium av Utsira kommune. Det har blitt intervjuet fem personer ansatt i Utsira kommune, ordfører i Utsira kommune og én informant fra Haugaland Kraft som jobber tett opp mot havvindutbyggingen på Utsira Nord. Intervjuene har blitt supplementert med offentlig tilgjengelige dokumenter som veiledere, kommuneplan, rapporter, for å gi et bedre innblikk i prosessen. Oppgaven tar eksklusivt perspektivet til Utsira kommune for å belyse hvordan de opplever prosessen og hvordan de har blitt påvirket som organisasjon.

Den teoretiske innfallsvinkelen i oppgaven bygger på ny-institusjonell teori, representert av Scotts (2008) tre pilarer av institusjonalisering, regulativ, normativ og kultur-kognitiv. Dette rammeverket er koblet sammen med legitimitetsteori representert av Suchmans (1995) tre typer legitimitet, pragmatisk, moralsk og kognitiv.

Del 1 av analysen undersøker hvordan klimaspørsmålet og grønn omstilling har blitt institusjonalisert og hvordan det utøves formelt og uformelt press på kommunen som følge. Det blir argumentert for at klimaspørsmålet er institusjonalisert, mens grønn omstilling enda er i en institusjonaliseringsfase som fører til prosesstregghet i tildeling- og konsesjonsprosessen. Dette kommer som følge av at de regulative strukturene opererer i et institusjonelt tomrom.

Del 2 i analysen bygger på organisatorisk identitetsteori, hvor *storytelling* og *image* er brukt som analytiske verktøy for å undersøke hvordan Utsira kommune er påvirket av formelle og uformelle forventninger som følge av klimaspørsmål og hvordan kommunen inkorporerer dette i organisasjonsidentitet og kringkastet det til omgivelsene. Den klassiske konseptualiseringen av organisasjonsidentitet er noe som er varig, sentralt og særegent ved organisasjonen. Begrepet *varig* blir problematisert og det stilles spørsmål ved om organisasjonsidentitet er mer fleksibel og flytende.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et femårig studieløp i sosiologi og organisasjon, ledelse og arbeid. OLA masteren representerer for meg endring og utvikling. Flytting til Oslo, ny skole, nye sosiale omgivelser og nye utfordringer kulminerer i en ferdigutdannet, litt eldre og forhåpentligvis litt klokere person.

Jeg ønsker å rette en stor takk til Utsira kommune, spesielt May Britt Jensen som min kontaktperson og sparringspartner. Takk til alle informantene for tiden dere gav meg og velvilligheten dere viste meg. Humor – Raushet – Driftighet.

Jeg vil takke veileder David Jordhus-Lier for gode tilbakemeldinger og diskusjoner underveis i arbeidet med denne masteroppgaven. Det ble et effektivt og interessant samarbeid om Utsira kommune og havvindutbygging.

Jeg vil takke medstudenter som jeg har tilbrakt mye tid med på OLA lesesalen og i ulike arrangementer og sammenkomster. Frustrasjon har blitt delt og gleder har blitt hatt. Spesielt vil jeg takke Anine Vedvik og Therese Berg Lauritzen, som bidro til en kjekk studietid på UiO. Jeg vil jeg takke Nhi Hoang Yen Ngo for å alltid være der for meg. Sist, men ikke minst, vil jeg takke familie og venner for støtte og oppmuntring underveis i denne prosessen.

Innhold

1.0 Bakgrunn for oppgaven	1
1.1 Problemstilling, teoretisk rammeverk og formål	2
1.2 Case og avgrensning	2
1.3 Oppgavens struktur	4
2.0 Teoretisk rammeverk	4
2.1 Ny-institusjonell teori	4
2.1.1 Institusjonell typologi	6
2.1.2 Klimaspørsmål som gjenstridig problem i planlegging	8
2.1.3 Grønn omstilling som svar på klimaendringer som gjenstridig problem	8
2.2 Legitimitet	9
2.2.1 Tre typer legitimitet	10
2.3 Organisatorisk identitet	11
2.3.1 Organisatorisk identitet og legitimitet	12
2.3.2 Storytelling og image via retorikk	13
2.4 Oppsummering av et analytisk rammeverk	14
3.0 Metode	15
3.1 Forskningsdesign	15
3.1.1 Casestudie	17
3.1.2 Analysemetode	17
3.2 Datainnsamling	18
3.2.1 Utvalg av informanter	18
3.2.2 Intervju teknisk	19
3.2.3 Gjennomføring av kvalitative semi-strukturerte dybdeintervjuer	19
3.2.4 Valget om å ikke anonymisere informanter	21
3.3 Bearbeiding av empiri	21
3.3.1 Transkribering	21
3.3.2 Kodeprosess	22
3.4 Kvalitetsvurdering	23
3.4.1 Validitet	23
3.4.2 Overførbarhet	24
3.4.3 Etske vurderinger	24
4.0 Forventninger om en grønn omstilling i Utsira kommune	25
4.1 Den regulative pilaren i kommunens omgivelser	25
4.1.1 Internasjonalt nivå	25
4.1.2 Nasjonalt nivå	25

4.1.3 Lokalt nivå.....	27
4.2 De normative omgivelsene.....	27
4.2.1 Utvikling av holdninger over tid	28
4.2.2 Tiltrekke seg ønskede ressurser.....	32
4.2.3 Normativt press fra ulike omgivelser	33
4.3 Kulturelle omgivelser og kognitiv struktur	34
4.4 Spenningsfelt i caset.....	36
4.5 Klimaendringer som gjenstridig problem og grønn omstilling som svar.....	38
4.6 Diskusjon av institusjonaliseringen av grønn omstilling.....	39
5.0 Utstillingsvinduet sett innenfra.....	41
5.1 Fortellingen om Utsira.....	41
5.2 Selv-representasjon	43
5.2.1 Kringkasting av image med storytelling.....	44
5.2.2 Resultater kan endre holdninger og videre påvirke kommunens selvforståelse	45
5.3 Diskusjon av identitet og selv-representasjon	46
6.0 Konklusjon og avsluttende betraktninger	49
6.1 Begrensninger ved studien og videre forskning	50
Litteratur.....	51
Vedlegg 1 Intervjuguide.....	58
Vedlegg 2 Informasjonsskriv og samtykke	60
Vedlegg 3 Godkjenning av NSD.....	63
Figur 1 Utsira Nord, temakart (NVE, 2019)	3
Figur 2 Eksempel på kodeprosess	22
Figur 3 Standpunkt til påstanden «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». I prosent. (Aasen et al., 2019).....	29
Figur 4 Holdning til utbygging av vindkraft på land (Pedersen, 2019).....	29
Figur 5 Holdning til utbygging av vindkraft til havs (Pedersen, 2019).....	30
Figur 6 Institusjonalisering av klimaspørsmålet	36
Figur 7 Prosesstregghet som følge av institusjonelt tomrom	39
Figur 8 Klimaspørsmålet institusjonaliseres, illustrert med institusjonelt tomrom og prosesstregghet	40
Figur 9 Reaksjoner på image	48

1.0 Bakgrunn for oppgaven

«Nå skriver vi et nytt kapittel i norsk energihistorie. For første gang vil det bli mulig å søke om konsesjon for større prosjekt for vindkraft til havs på norsk sokkel» (Høyland & Jørgensen, 2020). I 2020 gav daværende Olje- og energiminister Tina Bru klarsignal til utbygging av havvindkraft ved Utsira Nord og Sørlige Nordsjø II. Utsira er både en øy i havgapet utenfor Karmøy og Haugesund, samt Norges minste kommune målt i folketall (SSB, 2021). I 2021 var det bosatt 188 personer på Utsira og denne masteroppgaven tar utgangspunkt i det lille øy-fellesskapet og undersøker hvordan kommuneorganisasjonen blir påvirket av et stort, teknologisk krevende prosjekt som havvindutbygging rammet inn i et ny-institusjonelt perspektiv.

De siste tiårene er det forsket på menneskelig påvirkning på klimaet, hvor konsensusen er at det må skje en drastisk endring i menneskelig aktivitet for å forhindre global oppvarming og katastrofale konsekvenser. FNs klimapanel *intergovernmental panel on climate change* (IPCC) utarbeider rapporter om klima og klimaendringer som slår fast at «Hvis ikke klimapolitikken skjerpes utover slik den var i 2020, vil utslippene fortsette å øke også etter 2025 og føre til en global oppvarming på 3,2 grader innen 2100» (Miljødirektoratet, 2022).

Norge har forpliktet seg til Parisavtalen, hvor et av hovedmålene er å begrense global oppvarming til under 2°C (Klima- og miljødepartementet, 2021). For å gjøre dette må det satses på grønn omstilling til fornybare energikilder for å redusere utslippet av klimagasser. Regjeringens strategi for å bidra til målet om reduksjon av klimagassutslipp innebærer et grønt skifte, som skal gjøre Norge til et lavutslippsland innen 2050 (Klima- og miljødepartementet, 2021). For å nå dette målet er det utlyst områder for utbygging av havvindparker som skal bidra i det grønne skiftet med å gi ny, grønn energi.

I 2019 kom vindkraft debatten som omhandlet naturinngrep som følge av utbygging av vindkraftanlegg på land. Det var en opphetet debatt som førte til motstand og endring av de planene kommunene i utgangspunktet hadde godtatt og konsesjonsbehandling av vindkraftsaker på land ble satt på vent (Olje- og energidepartementet, 2022). Vindmøller på land gikk fra å være et symbol på grønn omstilling, til et symbol for ødeleggende naturinngrep som gikk på bekostning av andre miljøhensyn som naturvern.

1.1 Problemstilling, teoretisk rammeverk og formål

I denne oppgaven undersøker jeg hvordan et stort, inngripende og teknologisk krevende prosjekt som havvindutbygging i området Utsira Nord påvirker kommunen som organisasjon og hvilke institusjonelle føringer det fører med seg. Problemstillingen er som følger:

Hvordan påvirkes Utsira kommune av havvindprosjektet

- *Hvordan uttrykkes formelle og uformelle forventninger til en grønn omstilling i Utsira kommune?*
- *Hvordan påvirkes kommuneorganisasjonens identitet av disse forventningene, og hvordan presenteres denne utad via storytelling og image?*

I teorikapittelet presenteres og begrunnes rammeverk og innfallsvinkel. Oppgaven rammes inn i et ny-institusjonelt rammeverk, representert hovedsakelig av Scotts (2008) tre pilarer for institusjonalisering – regulative, normative og kultur-kognitive strukturer. For å besvare det første forskningsspørsmålet anvendes legitimitetsteori og tre typer av legitimitet – pragmatisk, morals og kognitiv. Deretter aktualiseres problemstillingen ved å forstå klimaspørsmålet som et gjenstridig problem som krever en helhetlig tilnærming, spesielt i planlegging. Det andre forskningsspørsmålet undersøker hvordan kommunens identitet påvirkes av havvindprosjektet hvor organisatorisk identitetsteori blir presentert og nyansert, sammen med *storytelling* og *image* som spissede teoretiske analyseverktøy.

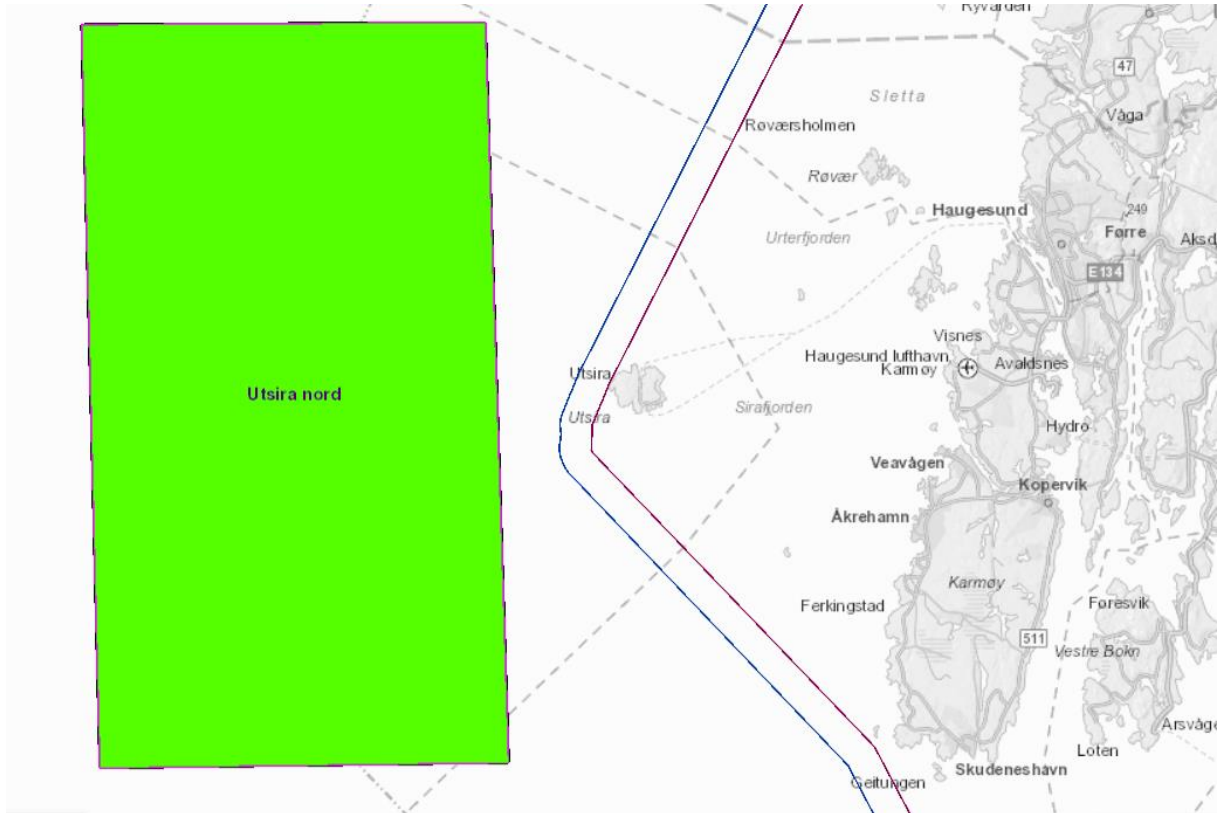
Formålet ved å undersøke en enkelt enhet i dybden og svare på problemstilling som er å forstå hvordan havvindprosjektet påvirker – i form av uformelle og formelle føringer og press – på en kommune av Utsiras størrelse i et institusjonelt perspektiv, med spesielt fokus på organisatorisk identitet, *storytelling* og *image*.

1.2 Case og avgrensning

Utsira Nord er navnet på havområdet vest for Utsira hvor havvindmøllene skal plasseres. Området er på 1010 kvadratkilometer og vindmøllene vil bli godt synlige fra Utsira kommune. Utbyggingen er en del av Regjeringens satsing på havvind, med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som sentral statlig aktør.

I 2010 kom havenergiloven og NVE utarbeidet et forslag til mulige områder for etablering av havvind, hvor 15 områder ble presentert om mulige lokasjoner. I 2018 anbefalte NVE Utsira Nord som ett av tre gunstige områder for utbygging. I 2019 foreslo regjeringen å åpne to områder for utbygging, hvor Utsira Nord var ett av disse. I 2020 ble det gitt klarsignal for

konsesjonssøknadsprosess (NVE, 2020). Kartet nedenfor viser Utsira Nord, som er utbyggingsområdet markert i grønt, i forhold til Utsira øy.

Figur 1 Utsira Nord, temakart (NVE, 2019)

Planer og konsesjoner for havvind er ikke underlagt plan- og bygningsloven, noe som betyr at Utsira kommune verken er planlegger eller beslutningstaker i prosjektet. Dette gjør at kommunen ikke har formell innflytelse i prosjektet, utenom å være høringspart i de ulike delene av prosessen.

Caset avgrenses til å omhandle Utsira kommunes perspektiv på havvindprosjektet og prosessen de står i nå. Det er intervjuet kommuneansatte, ordfører og en representant fra Haugaland Vekst som jobber tett opp mot Utsira Nord havvindprosjekt. Det er ikke blitt gjort intervjuer med representanter fra andre interessenter i prosjektet eller lokalsamfunnet.

Oppgaven er også avgrenset ved at det ikke er gjort en studie som følger endring over tid, men ett stillbildet caset.

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket som er brukt for å undersøke caset. Det teoretiske rammeverket består av et ny-institusjonelt perspektiv på organisasjoner og legitimitet, samt organisatorisk identitetsteori med *storytelling* og *image* som analytiske verktøy. I kapittel 3 tar jeg for meg den metodiske tilnærmingen til oppgaven, hvilke valg som ble tatt og begrunnelser for valgene. Kapitlet avsluttes med en kvalitetsvurdering. I kapittel 4 tar jeg for meg hvordan klima og grønn omstilling blir institusjonalisert og hvilke føringer Utsira kommune står ovenfor i omgivelsene. Kapittel 5 tar for seg organisasjonsidentitet og anvender en retorisk tilnærming som innfallsvinkel i kommunens image og identitet. Avslutningsvis diskuteres implikasjonene av funnene i lys av organisasjonens selvrepresentasjon og identitet. Det siste kapitlet tar for seg begrensninger ved studien, samt forslag til videre forskning.

2.0 Teoretisk rammeverk

Hvordan forstår vi organisasjoner? Dette spørsmålet er grunnleggende for å gjøre en verdifull analyse og å kunne svare grundig på problemstillingen om hvordan Utsira kommune påvirkes av havvindprosjektet. I dette kapitlet anvendes et ny-institusjonelt perspektiv på hvordan organisasjoner kan forstås og ses i sammenheng med institusjonelle felt og føringer. Videre aktualiseres problemstilling ved å redegjøre for klimaendringer som gjenstridig problem, til slutt spisses teorien til Utsira caset ved å redegjøre for organisatorisk identitet, *image* og *storytelling* som redskaper for å analysere hvordan havvindprosjektet påvirker kommunen, samt hvordan det kan påvirke kommunen over tid.

2.1 Ny-institusjonell teori

Det ny-institusjonelle perspektivet er en velkjent retning innen organisasjonsstudier som handler om hvordan organisasjoner fungerer, utvikles og forstås. Perspektivet bygger på ideen om at menneskelig handling skaper virkeligheten vi lever og samhandler i, og hvordan vi skaper mening på en fortolkende måte for å navigere oss gjennom situasjoner med sosiale forventninger og normer (Scott, 2008). Denne tilnærmingen er valgt for å fremme en helhetlig betraktning av hvordan Utsira kommune påvirkes av omgivelsene via formelle og uformelle forventninger og føringer, samt hvordan dette videre påvirker kommunens organisatoriske identitet. «En organisasjonskultur vil samvirke med en formell struktur for å influere holdninger og handlinger i offentlige organisasjoner» (Christensen et al., 2021. s. 79).

Institusjonsbegrepet er et vidt begrep som kan defineres på flere måter. Klemsdal presenterer en generell definisjon av institusjoner som «... bestemte måter å gjøre bestemte ting på som regnes som *typiske* for samfunnet vårt; det vil si som en nødvendig funksjon for opprettholdelsen av samfunnets orden slik vi kjenner den» (Klemsdal, 2013, s. 92). W. R. Scott skriver at det er bred enighet innen samfunnsvitenskapelig forskning at institusjoner inneholder regulative, normative og kultur-kognitive systemer (Scott, 2008, s. 50). Scott definerer institusjoner som «multifaceted, durable social structures made up of symbolic elements, social activities, and material resources» (Scott, 2008, s. 48). Ny-institusjonell teori bygger på ideen om at organisasjoner er svært komplekse fenomener som blir påvirket av og må forholde seg til normer og føringer fra det institusjonelle feltet de er en del av (Meyer & Rowan, 1977 s. 340). Organisasjoner forstås ikke som avgrensede enheter som bare har en formell struktur og handler målrasjonelt som i et instrumentelt perspektiv, men som åpne systemer som kontinuerlig formes av og former omgivelsene de opererer innenfor (J. S. Pedersen & Dobbin, 2006). En organisasjons utforming og drift blir påvirket av myter fra et større fellesskap, en institusjonell kontekst, hvor myter er «De sosialt skapte normene i de institusjonelle omgivelsene (...)» (Christensen et al., 2021, s. 82).

I denne studien er caset en kommuneorganisasjon, en virksomhet fra offentlig sektor. Kommunen kan i dette caset karakteriseres som en organisasjon som representerer en institusjon og på samme tid en organisasjon som er en institusjon i samfunnet (Røvik, 2009, s. 66). Klemsdal beskriver virksomheter som man finner i mange forskjellige samfunn og har bestemte og definerte funksjoner, som institusjoner (Klemsdal, 2013, s. 93). Utsira kommune er en offentlig virksomhet med en politisk ledelse og som karakteriseres som multifunksjonell. «Kommunene og fylkeskommunene har ansvaret for å forvalte økonomi og utnytte ressurser forsvarlig og effektivt, samt å sikre innbyggerne et best mulig tjenestetilbud over tid» (Regjeringen, 2019). Dette fører til at kommuneorganisasjonen må ivareta mulig motstridende hensyn, i dette caset, grønn omstilling, økonomiske (usikre)insentiver, endring i sjøhorisonten mv. Over tid har kommunen «utviklet et distinkt preg og en lokal og særegen identitet», noe som gjør grunnlaget for å betraktes som en institusjon i samfunnet (Røvik, 2009).

Organisatorisk felt

I ny-institusjonell teori opererer virksomheter relasjon til et organisatorisk felt. Det vil si at de er del av et samfunnsmessig felt som er bundet sammen av regulative system, delte normative rammeverk og delte kultur-kognitive trossystem (Frandsen og Johansen, 2011, s. 520). Dette

innebærer at organisasjonene er medlemmer i et samhold som opererer innenfor et delt meningssystem. Organisatoriske felt kontekstualiserer handlinger til individer i en større sammenheng hvor de kan rasjonalisere usikre beslutninger, noe som fører til en homogenisering av organisasjonene på feltet (DiMaggio & Powell, 1983).

Grunnen til at denne oppgaven legger vekt på ny-institusjonell teori er for å undersøke hvordan Utsira kommune legitimerer og skaper identitet gjennom valgene som er tatt, og de mulige konsekvensene de står ovenfor i prosessen med havvindutbygging. Hvordan forholder kommunen seg til forventninger, press og lovpålagte oppgaver fra stat, innbyggere og private aktører som ønsker innflytelse?

2.1.1 Institusjonell typologi

Ny-institusjonell teori er et stort felt med flere ulike retninger og vinklinger. Det er et hav av ulike argumenter og konsepter, som kan være vanskelig å strukturere og sammenfatte til en spisset analyse. Av den grunn tar jeg i denne oppgaven utgangspunkt i et analytisk rammeverk utviklet av W. Richard Scott, kalt de tre pilarene av institusjoner (Scott, 2008). Pilarene kalles regulativ, normativ og kultur-kognitiv, som danner rammeverket for hvordan organisasjoner reguleres av de institusjonelle føringene. Ved å anvende dette rammeverket er målet å undersøke om grønn omstilling er institusjonalisert i kommunen som følge av at klimaspørsmålet er så aktuelt og på agendaen og videre hvilke uformelle og formelle føringer og press dette fører med seg.

Den *regulative* pilaren betegner lov- og regelgivende strukturer, disse kan være formelle eller uformelle. Denne strukturen er styrende for organisasjoner hvor den regulerer hvordan de kan operere. Regler, overvåking og sanksjoner er de sentrale elementene som vektlegges. Bryter organisasjoner med disse regulative strukturene blir de sanksjonert via makt eller press. Den regulative prosessen beskrives som etablering av regler, overvåking av om reglene blir tatt til følge, deretter dele ut sanksjoner for å påvirke handlingsmønster (Scott, 2008). Den regulative strukturen gir fort assosiasjoner til stat og lov, men den inneholder også et sosialt aspekt.

Ulike regulative strukturer fremmer og muliggjør sosial handling og sosiale aktører.

«Institutions work both to constrain and empower social behavior» (Scott 2008, s. 52). Denne pilaren betegner hvordan institusjoner påvirker organisatorisk handling ved at de foreligger formelle eller uformelle lover og regler, som er fremmende eller hemmende for virksomheten gjennom sanksjoner, som videre muliggjør eller hemmer handlingsrommet til organisasjoner. Denne pilaren har tradisjon fra statsvitenskapelige og økonomiske studier som er bygget på et rasjonelt perspektiv på organisatorisk handling og er spesielt relevant i politiske situasjoner,

hvor det foreligger motstridende mål og oppgaver (Scott, 2008). I caset om Utsira kommune, henviser det til de lovene og avtalene som kommunen må overholde og hvordan disse er styrende for innflytelsen kommunen har, samt hvilken rolle kommunen påberoper seg.

Den *normative* pilaren betegner hvordan normer og verdier er med på å påvirke handlingsrommet til organisasjoner. Verdier er idealistiske konsepter av ønskede resultater av handlinger, mens normer spesifiserer hvordan ting *bør* gjøres. Normer definerer legitime måter å oppnå verdifulle resultater, i tillegg har normer en funksjon som tilsier hva som er passende handlinger eller atferd (Scott 2008, s. 55). På den måten er normative strukturer begrensende for organisatorisk handlingsrom, men de kan også være fremmende. De kan fremme handling ved at de gir rettigheter, privilegier og plikter til individer eller grupper. Noen verdier og normer kan gjelde for alle på et felt, eller de kan gjelde for noen utvalgte aktører eller posisjoner (Scott 2008, s. 55). Hvis det er tilfelle at normer og verdier gjelder for spesifikke posisjoner, henviser det til roller. Dette er forventninger om hvordan utvalgte aktører bør handle, en oppskrift basert på normative strukturer (March & Olsen, 1996; Scott, 2008). Stabilitet er et sentralt element i normativ teori. Det normative rammeverket har en stabiliserende effekt på de sosiale omgivelsene, hvor normene er både internalisert og pålagt aktørene i en gitt kontekst. Utsira kommune må etterkomme normene og verdiene som finnes i omgivelsene for å oppnå eller å beholde legitimitet. Hva omgivelsene tenker og forventer i forhold til grønn omstilling krever en organisatorisk teft, men er ønskelig for å oppnå stabil utvikling over tid.

Den *kultur-kognitive* pilaren betegner «the shared conceptions that constitute the nature of social reality and the frames through which meaning is made» (Scott 2008, s. 57). Denne strukturen omhandler de kognitive og kulturelle elementene om hvordan individer oppfatter og skaper mening av erfaringer og opplevelser, som hviler på internaliserte symbolske representasjoner av virkeligheten. Den interne fortolkningsprosessen blir formet av eksterne kulturelle rammeverk (Scott 2008, s. 57). Dette betyr at kultur, normative og regulative strukturer påvirker hvordan individer handler, tenker og føler og kommer til uttrykk i samhandling i grupper. Det skaper et rammeverk av felles forståelse som er sosialt konstruert, som betyr at organisasjonen påvirkes i samhandling med de sosiale omgivelsene på samme tid som organisasjonen påvirker de sosiale omgivelsene. Den kultur-kognitive strukturen blir utviklet over tid og oppfattes som en selvfølge i samfunnet, det er ting som tas for gitt, måter å gjøre ting på som er internalisert over tid via regulative og normative prosesser (Scott, 2008).

2.1.2 Klimaspørsmål som gjenstridig problem i planlegging

Klimaendringer i planlegging anses som et gjenstridig problem på grunn av kompleksiteten og hvor sammenkoblet de er med andre aspekter (Wejs 2014, s. 1018). Det som skiller gjenstridige problemer fra vanlige problemer i planlegging, er hvordan de kan betraktes som samfunnsmessige problemer som påvirker ulike områder i politikkutforming og samfunn (Rittel & Webber, 1973). De er ikke lett løselige, og de krever en helhetlig tilnærming for å håndtere problemet. Myndigheter på nasjonalt nivå kan ikke gjennomføre en grønn omstilling uten nært samarbeid med lokale myndigheter (Corfee-Morlot et al., 2009). Videre er koordinering på tvers av sektorer en utfordring fordi ulike sett av institusjonelle føringer har en tendens til å utvikle seg i avgrensede siloer (March & Olsen, 1989). De ulike institusjonelle føringene baseres på at organisasjoner har et felles kognitivt rammeverk hvor det er et eget språk og konseptuell forståelse internt, noe som kan gjøre tverrsektorielt samarbeid til en utfordring (Petts, Owens & Bulkeley, 2008).

Klimaendringer som basis for planlegging er et relativt nytt felt, og kan feltet karakteriseres som et institusjonelt tomrom, hvor det ikke er tydelige regler og normer og hvor det er uenighet i politikken som utformes (Hajer, 2003; Wejs, 2014). For å skape en institusjonell basis, må klimaendringer som et nytt felt gjennomgå en prosess med utarbeidelse av regler, normer og forståelse (Scott, 2008, s. 94).

2.1.3 Grønn omstilling som svar på klimaendringer som gjenstridig problem

Grønn omstilling er regjeringens strategi for å bli et lavutslippsland innen 2050, hvor «det må skje en overgang til produkter og tjenester som gir betydelig mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag» (Klima- og miljødepartementet, 2021). Miljødirektoratet definerer klimaendringer som «(...) endring i klimaet som enten direkte, eller indirekte, kan tilskrives menneskelig aktivitet som endrer sammensetningen av den globale atmosfæren» (Miljødirektoratet, 2021). Denne formuleringen er pragmatisk og basert på en instrumentell forståelse av fenomenet. I et ny-institusjonelt perspektiv derimot kan denne definisjonen utdypes og tillegges elementer hvor klimaendringer forstås som

«(...) a set of ideas embedded in a complex process of institutionalization which in the case of private companies materialize in action-producing initiatives such as climate strategies, climate-friendly products or production processes, and new related forms of external and internal communication»

(Frandsen & Johansen, 2011, s. 516-517).

Ved å anvende en definisjon i et ny-institusjonelt perspektiv, kan en identifisere klimaendringer som en *megastandard* (Frandsen & Johansen, 2011; Røvik, 1998). En megastandard betegnes som en kognitiv institusjon som har en global innflytelse, som blir institusjonalisert over tid dess lengre den varer (Frandsen & Johansen, 2011).

2.2 Legitimitet

Legitimitetsteori i et ny-institusjonelt perspektiv dreier seg om en harmoni mellom en organisasjon og den kulturelle omgivelsen. Suchman (1995) anvender en bred definisjon på legitimitet «Legitimacy is a generalized perception or assumption that the actions of an entity are desirable, proper, or appropriate within some socially constructed system of norms, values, beliefs, and definitions» (Suchman, 1995, s. 574). Det vil si at organisasjonens normer, verdsett og trossystemer sammenfaller med det institusjonelle feltet organisasjonen er en del av, samt den sosiale strukturen den opererer innenfor.

En organisasjon innehar legitimitet objektivt, men det blir skapt subjektivt, det vil si at det er en oppfattelse eller antakelse fra utenforstående, som er representert ved en reaksjon på hvordan de opplever organisasjonen, (Suchman, 1995, s. 574). Relevant til caset som behandles i denne oppgaven, trenger Utsira kommune støtte i omgivelsene for å opprettholde legitimitet, men omgivelsene består av ulike aktører som alle har egne forventninger, normer og verdier som kommunen må ta stilling til. Alle organisasjoner blir påvirket av legitimitet, men noen i større grad enn andre. For spesielt synlige organisasjoner og organisasjoner som krever politisk støtte og støtte i samfunnet er legitimitet et essensielt aspekt. (Dowling & Pfeffer, 1975, s. 133). Kommuneorganisasjonen Utsira er en politisk forvaltningsorganisasjon og en institusjon i lokalsamfunnet som derav er avhengig av å opprettholde legitimitet. I tillegg har kommunen kontakt med næringslivsaktører, hvor det er gunstig å oppfattes som legitime og i tråd med de institusjonelle føringene for kommunen.

Legitimitet er et nyansert begrep og betyr ikke at om en ikke har full støtte så mister en automatisk legitimitet, det er mulig å opprettholde legitimitet f.eks. hvis de sosiale omgivelsene ikke bryr seg, eller legge merke til handlinger som utfordrer den generelle konsensusen i samfunnet (Suchman, 1995, s. 574). Poenget med å bruke legitimitetsbegrepet som analytisk verktøy i denne oppgaven er at det er mulig å miste legitimitet om en handler på en måte som trosser verdier, normer og trossystemer til sosiale og institusjonelle grupper i omgivelsene i stor nok grad. Det vil si at de institusjonelle omgivelsene til Utsira kommune

må akseptere eller støtte valgene og handlingene som tas for at kommunen skal forhindre mulige konflikter og opprettholde legitimitet.

I følge Suchman avhenger terskelen for opprettholdelse av legitimitet av om organisasjonen søker aktiv eller passiv støtte (Suchman, 1995, s. 575). For passiv støtte behøver organisasjonen å gi mening, gjøre forståelige valg, ikke gjøre kritikkverdige beslutninger, men ønsker en organisasjon å oppnå større tilknytning og engasjement må den i tillegg ha en verdi. Det må tas valg som er av verdi og skaper tilhørighet i den institusjonelle strukturen.

2.2.1 Tre typer legitimitet

Videre kan en differensiere mellom typer av legitimitet fra litteraturen på feltet. Suchman (1995) presenterer tre former, *pragmatisk*, *moralsk* og *kognitiv* (Suchman, 1995, s. 578). Disse tre typene er koblet sammen med Scotts pilarer som ble redegjort for over.

Pragmatisk legitimitet handler om hvilken nytte organisasjonen har for de som står den nærmest i de sosiale og organisatoriske omgivelsene, det baseres på nytteverdien organisasjonen har for publikum. Støtten for hvilke beslutninger en organisasjon tar og hvilke politikk den fører, blir vurdert på hvilke nytte det har for de nærmeste pårørte av beslutningene og politikken (Suchman, 1995). Denne typen legitimitet inneholder ofte direkte byttehandler med omgivelsene, men kan også være av en politisk, økonomisk eller sosial art hvor organisasjonen påvirker omgivelsen. (Suchman, 1995, s. 578). Omgivelsene har en kobling til organisasjonen hvor de vurderer eller evaluerer drift, beslutninger som tas og hvilken praktisk nytte organisasjonen har for dem (Wood, 1991). For Utsira kommune betyr dette en kontinuerlig evaluering av driften og beslutningene som tas og hvilken nytte de har for grupper som blir pårørt av beslutningene og driften. For innbyggere i kommunen kan det være hva kommunen får igjen – om noe – av havvindprosjektet, mens for staten kan det være hvordan de etterkommer regel- og lovverk i tråd med forventningene.

Moralsk legitimitet baseres på moralske betraktninger om beslutninger og politikk som føres i organisasjonen. Det handler ikke om nytteverdi for publikum, men om valgene som tas er de rette valgene. «Rette valg» i denne sammenhengen beskriver en normativ vurdering av aktivitetene til organisasjonen (Suchman, 1995, s. 579). Vurderingene av aktivitetene baseres på konsekvenser, teknikker, strukturer, ledere og representanter. Denne type legitimitet løftes fra egeninteresse i pragmatisk legitimitet til samfunnsmessig interesser (Suchman, 1995). Samfunnsinteresser kan også overlape med egeninteresser, men som helhet har denne formen for legitimitet basis i institusjonelle og sosiale moralske føringer. Konsekvensene av

aktivitetene til organisasjoner kan være vanskelige å vurdere i prosessen Utsira kommune er i. Det er usikkerhet om hvordan prosessen utspiller seg, men for at kommunen skal opprettholde legitimitet kan det anses gunstig å handle etter allerede etablerte forestillinger om hva som er de rette valgene. «“Sound practices” may serve to demonstrate that the organization is making a good-faith effort to achieve valued, albeit invisible, ends» (Suchman, 1995, s. 580). De rette valgene vurderes av omgivelsene ut fra et etablert rammeverk av normer som basis for en felles moralsk forståelse av hva som er viktig og riktig.

Kognitiv legitimitet er den tredje formen for legitimitet, hvor det ikke er interesser eller vurderinger som er basis, men kognisjon eller oppfattelse. Berger og Luckmann beskriver en slik form for legitimitet som en *andre-ordens* mening, hvor mening er skapt gjennom gjentakende handlinger som vekker en delt meningsforståelse hos deltakerne (Scott 2008, s. 60). «Legitimation ‘explains’ the institutional order by ascribing cognitive validity to its objectified meanings. Legitimation justifies the institutional order by giving a normative dignity to its practical imperatives» (Berger og Luckmann 1966, s. 111). En slik type legitimitet handler om tilknytning til kulturelle rammeverk, normer og regler (Scott, 2008, s. 60). Den kognitive legitimiteten refererer til at kollektiv handling ses på som et resultat av felles forståelse, hvor det er lagt vekt på ideen at organisasjoner og den daglige driften, samt strukturer og rutiner er del av en naturlig orden innenfor rammeverket av en sosial kontekst (Hannan & Carroll, 1992). Denne antakelsen samsvarer med institusjonelle logikker som muliggjør individers evne til å oppfatte den sosiale konteksten de handler innenfor som forutsigbar og forståelig og objektiv (Golant & Sillince, 2007). Kognitiv legitimitet kan deles inn i forståelighet og tatt-for-gitt holdning. Forståelighet baseres på en fortolkning av virkeligheten som kaotisk, hvor legitimitet gis ved aktører som bistår med en forenkling av virkeligheten. Tatt-for-gitt holdninger bygger på en forståelse av at å gjøre ting på andre måter er utenkelig (Suchman, 1995, s. 582-583). Utsira kommune som organisasjon og institusjon i samfunnet over lengre tid kan ha opparbeidet en tatt-for-gitt holdning til klimaspørsmålet som fører til at beslutninger om grønn omstilling oppfattes som legitime.

2.3 Organisatorisk identitet

Det som umiddelbart fanget interessen min ved bearbeiding av empirien, var hvordan informantene på ulike måter snakket om historien til Utsira, fortellingen om Utsira og lignende. Den akademiske nysgjerrigheten var vekket og etter mange timer, dager og uker med gjennomgang og leting i diverse litteratur, fant jeg at organisatorisk identitet var en passende og spennende innfallsvinkel.

Albert og Whetten skrev i sitt banebrytende arbeid at organisatorisk identitet er det som er sentralt, særegent og varig om en organisasjon (Albert og Whetten, 1985). Denne formuleringen inneholdt ingen kriterier som kunne spesifisere disse påstandene, altså hvordan de kan operasjonaliseres (He & Brown, 2013). Det har blitt argumentert for at begrepet organisatorisk identitet blir brukt for ofte og ikke spesifisert nok (Pratt, 2003, s. 162). Kjernen i identitet er det Pratt kaller selv-refererende mening, som betyr at for å fange essensen av identitet må en undersøke hvordan en organisasjon forstår seg selv, med spørsmål som *hva er vi, hvordan ønsker vi å bli oppfattet mv.* (Pratt 2003, s. 164). For å gjøre dette må en undersøke det kognitive elementet ved organisasjonen. Slike spørsmål tyder på at organisasjoner er underlagt press fra normative strukturer fra de institusjonelle omgivelsene om at identitet og image er noe en bør ha (Røvik, 1998, s. 134). Hvis grønn omstilling har blitt institusjonalisert vil det da påvirke hvordan Utsira kommune utvikler sin identitet. Det kan tenkes at de ønsker å oppfattes som en organisasjon som moderne, fremoverrettet og i harmoni med strukturene de opererer innenfor. Da vil det være gunstig å undersøke hvordan de omtaler seg selv gjennom intervjuer i en grønn omstillingsprosess som havvindprosjektet er.

Et argument for å anvende organisatorisk identitetsteorier er at konseptene kan bidra til å koble sammen mikro- og makronivå i prosesser og strukturer (Ashforth & Meal, 1996). Dette kan gjøres ved å kontekstualisere hvordan individers handlinger blir muliggjort og begrenset. Feltet om organisatorisk identitet er stort og omdiskutert internt, med ulike retninger som forstår identitet på ulike måter. Noen sentrale retninger i feltet er undersøkelse av strategisk endring, beslutningstaking, interne konflikter, kommunikasjon, problemtolkning og respons, og undersøkelser om organisatorisk legitimitet (He & Brown, 2013). For å spesifisere bruken av begrepet identitet i denne oppgaven, har jeg valgt å undersøke identitet i sammenheng med legitimitet, *storytelling* og *image*.

2.3.1 Organisatorisk identitet og legitimitet

I denne oppgaven blir organisatorisk identitet brukt til å undersøke legitimitet og hvordan Utsira kommune håndterer de ulike spenningsfeltene i grønn omstilling når det kommer til havvindprosjektet. Ny-institusjonelle studier viser hvordan organisasjoner kopierer hverandres praksiser, for å fremstå legitime, noe som fører til organisatorisk isomorfisme. Paradoksalt nok viste studier i kulturteoretisk perspektiv hvordan organisasjoner institusjonaliserer kulturelle praksiser som skiller organisasjonene fra hverandre (Frandsen & Johansen, 2011; Pedersen & Dobbin, 2006, s. 897-898). Pedersen og Dobbin argumenterer for

at denne motsetninger spiller på en større sosial prosess hvor organisasjoner skaper legitimitet ved å ta til seg aksepterte praksiser, mens de skaper identitet ved å fremme sine unike trekk (Pedersen & Dobbin, 2006).

2.3.2 Storytelling og image via retorikk

Retorikk i en organisatorisk sammenheng refererer til en overtalende diskurs brukt av medlemmer i en organisasjon i kommunikasjon med utenforstående eller seg imellom (Golant & Sillince, 2007). Det er basert på oppfatningen at organisasjoner ikke har én valgt representant som fremmer organisasjonens budskap, eller at organisasjonen har ett eksklusivt publikum de forsøker å kommunisere til (Toth & Heath, 1992). Ved å analysere hvordan medlemmer av organisasjoner uttrykker seg kan en få tilgang til organisasjonens kollektive stemme, som kan bidra til å konstruere «personligheten» til organisasjonen (Sillince & Brown, 2009, s. 1831).

For å fokusere den retoriske innfallsvinkelen, anvendes begrepene *storytelling* og *image*. *Storytelling* er en undersjanger i retningen organisatorisk omdømme, som tar sikte på de fortellingene som formidles av organisasjoners medlemmer. En kan skille mellom to typer organisasjonsfortellinger, naturlige og strategiske (Røvik, 2009, s. 202). Naturlige fortellinger forekommer spontant og er ikke fabrikkert, i tillegg videreføres de og innholdet endrer og utvikler seg over tid. Strategiske fortellinger er konstruerte historier som har et formål. De fungerer som virkemiddel for å fremme en organisasjon på en gunstig måte, innad i organisasjonen, men også utad ovenfor grupper i omgivelsene. De strategiske fortellingene inneholder ofte organisasjonens visjoner, mål og «misjon». Rettes fortellingene innad i organisasjonen er det ofte for å skape en felles identitet og tilhørighet til organisasjonen (Røvik, 2009, s. 202-203).

Image på den andre siden er et bredere konsept enn identitet, hvor *image* har blitt konseptualisert på litt ulike måter, hvordan organisasjonsmedlemmer tror utenforstående opplever organisasjonen (Dutton & Dukerich, 1991). Denne definisjonen ble senere omdøpt til *tolket eksternt image* (Dutton, Dukerich & Harquail, 1994). Konseptualiseringen av begrepet *image* som anvendes i denne oppgaven er en videreføring og spissing av den overnevnte definisjonen, men baseres på hvordan organisatoriske *eliter* ønsker at utenforstående oppfatter organisasjonen (Gioia, Schultz & Corley, 2000). Denne forståelsen baseres på at ledere av organisasjoner ønsker å dele et gunstig bilde av identiteten til organisasjonen. Dette imaget kan ta form som en kringkasting av et «*desired future image*» (Gioia & Thomas, 1996). Valget om å bruke denne forståelsen av *image* blir tatt ettersom det

er sentrale personer i organisasjonen som har blitt intervjuet, noe som kan karakteriseres som *organisatoriske eliter*, samt hvordan de snakket om Utsiras fortelling og historie.

Image bygge på hvordan organisasjoner 'sender' informasjon til utenforstående via ulike kanaler, som skaper en «databank» av informasjon som konstituerer organisasjonens image når individer hører navnet eller tenker på organisasjonen (Schuler, 2004, s. 38). Når personer hører «Utsira kommune» får de opp et mentalt bilde av en organisasjon basert på den informasjonen de har blitt 'sendt'. Det som kommer opp er avhengig av forholdet de har til organisasjonen og hvilken informasjon de har fått (Schuler, 2004). *Imaget* blir konstruert for å skape et troverdig inntrykk av organisasjonen, hvor det er viktig å skape bilder som ikke kan bli bevist falske. Det overordnede formålet med organisatorisk image er å fremme et tiltalende bildet av organisasjonen overfor ulike omgivelser uten for mye kompleksitet og nyanse (Alvesson, 1990, s. 377).

2.4 Oppsummering av et analytisk rammeverk

Avslutningsvis skal jeg redegjøre for hvordan de ulike begrepene kan brukes hver for seg og i sammenheng med hverandre, i caset om havvindutbygging utenfor Utsira kommune.

Teoribidragene i denne oppgaven er rammet inn i et ny-institusjonelt perspektiv, hvor en forstår organisasjoner som komplekse systemer som utvikler seg over tid gitt formelle og uformelle elementer. Organisasjoner er åpne systemer og er del av organisatoriske og sosiale omgivelser som påvirker og påvirkes av hverandre. For å fremstå som legitime må organisasjonene operere i tråd med regler, normer, verdier og kulturelle føringer som utgjør de institusjonelle omgivelsene. Utsira kommune er påvirket av institusjoner og er selv en institusjon i samfunnet. Det ny-institusjonelle perspektivet blir brukt for å undersøke denne spenningen og hvordan det utfolder seg i håndteringen av havvindprosjektet hvor de utsettes for press fra ulike omgivelser.

Scotts (2008) typologi av institusjonelle pilarer brukes som rammeverk. Pilarene består av regulative, normative og kultur-kognitive systemer som utgjør elementer i institusjonalisering. Rammeverket hjelper oss å forstå hvordan klimaspørsmålet og grønn omstilling blir institusjonalisert i samfunnet og organisasjoner, som fører til et regulativt, normativt og kulturelt press som over tid inkorporeres i organisasjoners kognitive dimensjoner. Rammeverket blir brukt for å isolere og undersøke hvordan klima og grønn omstilling melder seg for kommunen. Kommunen er del av et organisatorisk felt og blir på samme tid påvirket

av institusjonelle rammer. Videre kobles det med legitimitet for spisse det analytiske bidraget og å forstå hvordan kommunen forholder seg til omgivelsene.

Legitimitet kan grovt deles inn i tre grupper; *pragmatisk*, *moralsk* og *kognitiv*, som brukes for å bygge opp under Scotts (2008) pilarer og aktualisere presset kommunen står ovenfor. (Suchman, 1995). Formene for legitimitet forutsetter organisasjoners forhold til 'publikum' – de organisatoriske omgivelsene – og hvordan organisasjonen blir evaluert og vurdert av utenforstående ut fra ulike kriterier. Organisatorisk legitimitet i et ny-institusjonelt perspektiv illustrerer hvordan kommunen står ovenfor ulike forventninger, i pragmatisk, moralsk og kognitiv forstand. Dette er vinduet inn til organisasjonens kognitive nivå hvor det argumenteres for at klimaspørsmålet har blitt institusjonalisert. Legitimitet er grunnleggende for enhver organisasjon og på den måten aktualiserer de ulike legitimitetsformene institusjonaliseringen av grønn omstilling som fører til at må ta stilling til det presset fra omgivelsene.

Videre presenteres organisatorisk identitet og avgrenses til å utgjøre en analytisk innfallsvinkel. Identitet er det som er sentralt, særegent og varig ved organisasjoner, og omhandler hvordan organisasjoner forstår seg selv gjennom selv-refererende meningsskapning (Albert & Whetten, 1985). *Hvem er vi? Hvordan ønsker vi å bli oppfattet* er sentrale spørsmål organisasjoner stiller seg selv. For å avgrense det store identitetsbegrepet og spisse den analytiske innfallsvinkelen anvendes begrepene *storytelling* og *image* for å analysere datamaterialet. Analysen gjøres ved å fokusere på retorikk, som vil si å undersøke diskursen som uttrykkes av medlemmer i en organisasjon. Det er et forsøk på å få tilgang til organisasjonens kollektive stemme og undersøke «personligheten» til organisasjonen.

3.0 Metode

I dette kapitlet beskriver jeg forskningsprosessen jeg har gjennomført, samt de metodiske valgene jeg har tatt underveis. Dette gjøres ved å dele opp prosessen i de ulike bestanddelene og begrunne valgene som er tatt. Til slutt drøftes studiens design som helhet hvor styrker og svakheter blir presentert og nyansert.

3.1 Forskningsdesign

Studien startet med en induktiv tilnærming, hvor jeg forsøkte å ikke anlegge et teoretisk perspektiv til utvikling av problemstilling og casestudie. Induktiv tilnærming forutsetter at en som forsker tar utgangspunkt i empiri uten kobling til eksisterende teoretisk rammeverk.

(Tjora, 2013, s. 223). En slik tilnærming innebærer at en organiserer innsamlingen av data på en måte som ikke er farget av eksisterende teori på feltet. Det ble gjort ved at jeg hadde en eksplorerende problemstilling, som var åpen for å vinkles senere, basert på hva som kom frem i intervjuene. På denne måten kunne jeg utforme en intervjuguide som gav meg en viss struktur og spissing innenfor caset, men som ikke begrenset meg til å forsøke å samle inn data som stemte overens med eksisterende teori eller forutinntatte ideer og forståelser.

Denne tilnærmingen ble valgt fordi jeg ikke hadde spesifikk kunnskap om caset jeg skulle undersøke ved studiens startfase. Det var en ad-hoc tilnærming hvor jeg hadde ett case og ett spenningsfelt som jeg ønsket å undersøke, hvor jeg utarbeidet en tentativ problemstilling ut fra den begrensede informasjonen jeg hadde. Tilnærmingen er inspirert av «grounded theory» (heretter GT) tradisjonen som bygger på et teorifritt utgangspunkt for så å vandre mellom empiri og konsepter som utgangspunkt for utvikling av teori. (Tjora, 2013, s. 222). GT er en tradisjon som forsøker å bygge bro mellom store samfunnsteorier og empirisk forskning, målet er å *generere* av teori i kvalitative studier (Alvesson & Sköldbberg, 2018, s. 69). Gitt omfanget og rammeverket i et masterprosjekt, så er det ikke et mål å gjennomføre et prosjekt som fører til utarbeidelse av ny teori, men å gjennomføre en grundig studie av et avgrenset case, hvor målet er å tilføre eksisterende forklaringer empirisk forankring og nyanserte tolkninger.

Valget om å ta utgangspunkt i GT ble gjort for å øke sensitiviteten når jeg behandler det innsamlede datamaterialet. Som student kan en ha som mål og ideal å gjøre en studie induktivt hvor en er fri for teoretiske rammeverk og styringer, slik at en kan oppdage nye eller uventede elementer i datamaterialet, men som student arbeider en også innenfor et felt med visse forutsetninger. Det finnes paradigmer og legitime metoder, teorier og forståelser på ulike forskningsfelt som det kan være vanskelig, eller umulig, å bryte helt med. En har teoretisk kunnskap på feltet fra før og man vil mest sannsynlig – bevisst eller ubevisst – styres av det som oppfattes som legitime tilnærminger i feltet. (Tjora, 2013, s. 29). Kunnskapen en innehar kan gjennomsyre forskningsdesign, metodevalg, hvilke spørsmål en stiller, hvordan problemstillingen utformes mv. Ved å ta utgangspunkt i GT og å ha et induktivt forskningsdesign og å analysere datamaterialet abduktivt, ønsker jeg å oppnå en sunn balanse mellom teori og empirisk analyse (Gioia et al., 2013). På den måten kan det være mulig å utvinne kunnskap av datamaterialet siden en ikke er tvunget til å lete etter spesifikke elementer som bekrefter, et på forhånd bestemt, teoretisk rammeverk.

3.1.1 Casestudie

Valget om å gjennomføre en casestudie ble gjort tidlig, da studien er avgrenset til en organisasjon, ett øysamfunn og ett prosjekt, hvor jeg i tillegg hadde tilgang til informanter i sentrale posisjoner i organisasjonen og samfunnet. Ved å anvende en induktiv tilnærming og en eksplorerende problemstilling ble det funnet at casestudie var en egnet metode som kunne generere kunnskap om fenomenet jeg undersøkte. Robert K. Yin (2003) presenterer i boken *Case study research: Design and methods* relevante situasjoner for hvor casestudier kan være en gunstig metodetilnærming som jeg brukte som utgangspunkt (Yin, 2014, s. 9). Det presenteres tre forhold som må vurderes for valg av ulike typer forskningsmetoder. Kriteriene som beskriver casestudier er: at forskningsspørsmålet blir formulert med «hvordan» eller «hvorfor», at en ikke behøver å ha kontroll over atferds-hendelser og at det fokuserer på samtidshendelser. Alle disse kriteriene passer med mitt design og utgjør et godt utgangspunkt for en casestudie (Yin, 2014, s. 9).

Casestudie er en vanskelig øvelse, det er ingen direkte oppskrift for hvordan en går frem, hvilke data en bør samle inn eller hvordan en skal analysere dataene. En erfaren forsker har en stor fordel over en nybegynner når det kommer til casestudier (Yin, 2014, s. 137). Dette var ting jeg var klar over da jeg begynte, og strategien for gjennomførelse var å ha et godt utarbeidet design av studien, med klare avgrensninger og tilgang på datamateriale. Det siste ble gjort ved å ha en kontaktperson som forsikret meg at det ikke skulle bli et problem å få kontakt med informanter, samt kunne være en sparringspartner om jeg hadde tilleggsspørsmål. I tillegg ble det brukt dokumenter som støttelitteratur til studien, jeg vil ikke kalle det en dokumentstudie fordi jeg ikke systematisk gikk inn i dokumentene og kodet eller systematiserte informasjonen. Det ble brukt lover, veiledere, statsmeldinger, NOUer, offisielle dokumenter om havvindprosjektet og avisartikler for å belyse caset og problemstillingene rundt temaet.

3.1.2 Analysemetode

Som nevnt gjorde jeg et abduktivt analysearbeid etter jeg hadde samlet inn empiri fra caset, her vil jeg begrunne hvorfor. Forskningsprosjekter er sjeldent en lineær prosess som løper fra metodedesign til empiriinnsamling til analyse til resultater, og det er naturlig at metodevalg endres og en går frem og tilbake mellom problemstilling, teori, metodiske valg mv. (Tjora, 2013, s. 176). Så jeg ønsket å være åpen til endringer og utvikle prosjektet ettersom jeg tilegnet meg mer kunnskap på feltet og samlet inn empiri. Av den grunn valgte jeg en abduktiv analysemetode av det empiriske datagrunnlaget. Den induktive tilnærmingen gir

meg muligheten til å oppdage kunnskap, mens den abduktive analysemetoden bidrar med plausible forklaringer på kunnskapen. (Woo, et al., 2017).

Ved å gjennomføre et slikt metodisk opplegg ønsker jeg å unngå fallgruvene med bekreftelsesfellen (*confirmation bias*) og kognitiv dissonans. Kognitiv dissonans beskriver ubehaget når individer må utføre handlinger som ikke stemmer overens med ens forutinntatte forståelse eller verdier. Dette kan føre til at når individer handler på en måte som ikke stemmer overens med ens narrativ eller forståelse, og da vil narrativet eller forståelsen endre seg (Tavory & Timmermans, 2014, s. 52). I en intervjuopprosess vil dette fenomenet påvirke hukommelsen til intervjueren, en har en tendens til å huske og legge vekt på det som stemmer med ens forutinntatte forståelse, mens en fort kan glemme eller overse ting som ikke passer inn i dette narrative. Jeg hadde ikke ekspertkunnskap om caset jeg skulle undersøke da jeg startet studien, derfor ble forskningsdesignet tilrettelagt for å oppdage nyanser og ulike fenomener, vinklinger og anomalier i datamaterialet, om mulig, med et mål om å oppdage virkelig spennende aspekter og gjennomføre en grundig analytisk studie med en viss tyngde.

3.2 Datainnsamling

Før oppstart av prosjektarbeidet hadde jeg samtaler på telefon og tekstmelding med kontaktperson i Utsira kommune, som ønsket at jeg skulle skrive en oppgave om dem. Disse uformelle samtalene formet min forståelse av et stort case med mange interessante problemstillinger og dannet grunnlaget for hvem jeg fant interessante som intervjuobjekter.

3.2.1 Utvalg av informanter

Kontaktpersonen sendte meg en liste med potensielle informanter som jeg kunne kontakte. Jeg valgte ut noen nøkkelinformanter innenfor organisasjonen og la inn et spørsmål på slutten av intervjuguiden om informantene hadde noen forslag til hvem jeg burde snakke med videre som kunne belyse problemstillingen. I en casestudie finnes det allerede noen avgrensninger for hva studien inkluderer og ekskluderer (Tjora, 2013, s. 35). Jeg valgte å ta kommunens perspektiv for å undersøke hvordan de opplevde prosessen og hva som kan skje videre. Da var det naturlig å gjøre et utvalg av kommuneansatte, både administrativt og politisk, samt bruke snøballmetoden for å få kontakt med informanter som kunne belyse temaet. Ved bruk av snøballmetoden fikk jeg kontakt og gjennomførte intervju med en ansatt i Haugaland Vekst som jobber tett opp mot havvindprosjektet og næringsutvikling, som kunne være med å belyse problemstillingen fra en litt annen vinkel.

3.2.2 Intervju teknisk

I tråd med regelverk og retningslinjer fra NSD ble det sendt ut et informasjonsskriv og samtykkeskjema i forkant av intervjuene (vedlegg 2). Informantene ble informert om bakgrunn og formål med prosjektet, samt opplyst om hvilke rettigheter de har og hvordan de kan trekke tilbake utsagn eller trekke seg fra prosjektet.

Intervjuene ble gjennomført digitalt gjennom Zoom hvor de ble tatt opp for så å bli transkribert senere. Jeg valgte å ta video/lydopptak fordi en har begrenset kapasitet til å ta notater og gjennomføre et intervju samtidig. Dette kan føre til en teori-bias hvor en legger merke til, henger seg opp i og skriver ned de utsagnene som passer med ens forutinntatte antakelser til teori, dette er spesielt viktig som student uten veldig mye erfaring med å gjennomføre intervjuer egenhendig. Som student har en teoretisk kunnskap om det en undersøker, denne kunnskapen vil i stor grad kunne farge dataen en innhenter om en tar notater fortløpende. Ved å ta opp samtalene kan en gå grundig gjennom og utføre et arbeid som er mer uavhengig av teoretiske rammeverk, hvor en forsøker å være åpen for anomalier som kan være med på å utvikle interessant kunnskap gjennom analyse av datamaterialet (Vassenden, 2018).

Å gjøre gjennomføre intervjuene digitalt var en effektiv og praktisk måte å gjøre det på, samt noe både jeg og informantene hadde god erfaring med fra tidligere. Ved å gjøre opptak av digitale intervjuer må en kunne redegjøre for hvordan en lagrer informasjonen, samt gjøre en vurdering av sensitiviteten av informasjonen som kan komme frem i intervjuene.

Informasjonen ble vurdert til gult nivå i henhold til UiOs klassifisering av data og informasjon (UIO.no, 2020). Innsamling av informasjon på gult nivå krever sikker lagring, hvor ulike lagringstjenester er vurdert som sikre nok eller ikke sikre nok av UiO.

Ved gjennomføring av intervjuene, ble det tatt i bruk eksternt skrivebord, koblet til UiOs servere for lagring på sikker lokasjon. Videre fikk jeg opprettet en lagringsplass på Lagringshotellet, som er en skytjeneste for sikker lagring av data som UiO disponerer. Dette gjorde at når et intervju ble avsluttet, ble det lastet direkte opp i Lagringshotellet og ikke på personlig pc.

3.2.3 Gjennomføring av kvalitative semi-strukturerte dybdeintervjuer

Valget av å gjennomføre kvalitative dybdeintervjuer som innsamlingsmetode av data som del av casestudien ble tatt for å av praktiske og faglige grunner. Semi-strukturerte dybdeintervjuer er en veldig vanlig og hyppig brukt metode for datainnsamling på masternivå i

samfunnsvitenskapen. Her skal jeg forsøke å begrunne valget av intervju som metode som forhåpentligvis forsvarer valget.

Ved å gjennomføre intervjuer kan er målet rike beskrivelser av ett eller flere fenomener.

Dybdeintervjuer er basert på en fenomenologisk perspektiv (Tjora, 2013, s. 104).

Fenomenologi vil si at en tar utgangspunkt i personers førstepersonsperspektiv, at en undersøker bevissthet, opplevelser og livsverden (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 44). Videre brukes begrepet i kvalitativ forskning for å «... forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 45).

En slik tilnæringsmåte mener jeg er gunstig i denne casestudien, hvor jeg ønsket å undersøke noe annet enn de instrumentelle føringene som ble lagt på kommunen og hvordan kommunen handlet instrumentelt, men sette søkelys på hvordan kommuneorganisasjonen er en del av et større felt og påvirkes både formelt og uformelt. Hvordan informantene konstruerer egen verdensopplevelse gav et innblikk i deres forståelse av føringene de utsettes for og hvordan dette videre påvirker organisasjonen og identiteten.

Kvalitative dybdeintervjuer er et håndverk som krever praktisk trening (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 36). Som student har en normalt ikke særlig mye erfaring med akademiske intervjuer (sammenlignet med erfarne forskere), men paradoksalt er det som regel intervjuer en har mest kjennskap til gjennom tidligere oppgaver, studier og prosjekter. Jeg gjorde noen grep for å forsøke å få mest mulig ut av informantene, hvor jeg forklarte at jeg ikke hadde særlig kjennskap til caset og ønsket at informanten skulle gi utfyllende svar og oppfordret de til å bruke tid til å tenke, reflektere og komme med forslag til ting jeg, som intervjuer, ikke hadde tatt opp som kunne være av relevans.

Jeg hadde utformet en intervjuguide (vedlegg 1), som en rettleidende mal hvor jeg var innom forskjellige tema med relevans til den tentative problemstillingen jeg opererte med på tidspunktet når intervjuene ble gjennomført. Jeg leste også opp den overordnede problemstillingen (ikke underspørsmål), for å høre hvilke assosiasjoner og umiddelbare tanker informantene kunne komme med. Dette ble gjort med mål om å få en pekepinn på hva informantene mente var det viktigste og mest relevante til problemstillingen, samt å utfordre informantene til å delta i kunnskapsproduksjon (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 36). Videre konstruerte jeg spørsmålene i intervjuguiden til å være åpne og utforskende. Ved å anvende formuleringer som «kan du si noe om ...», «kan du fortelle om ...», «hva er dine erfaringer med ...» ønsket jeg å utfordre informantene til å reflektere og komme med *egne* betraktninger i

en situasjon hvor det kan være lett å snakke *om* kommunen, i motsetning til *for* kommunen som en representant.

3.2.4 Valget om å ikke anonymisere informanter

Jeg valgte, i samråd med veileder, å ikke anonymisere informantene i denne studien. Valget ble tatt av to grunner. For det første er Utsira kommunes administrasjon en liten enhet med få ansatte, hvor alle kjenner alle. Å anonymisere disse informantene ville vært en slags «skinn-anonymisering», hvor en ganske enkelt kan tenke seg hvem som er intervjuet, og hvem som har sagt hva. Det ville vært en anonymisering for anonymiseringens skyld, noe som er mot hensikten. For det andre mener jeg at posisjonen til informantene i kommunen er av verdi for studien. Det gir en tyngde til det som blir sagt når en ser hvem det kommer fra og hvilken posisjon eller stilling personen har i kommunen. Dette er personer som jobber med disse spørsmålene og problemstillingene daglig og har ekspertkunnskap på feltet.

Valget om å ikke anonymisere ble tatt før intervjuene ble gjennomført, derfor var det et kriterium i søknaden til NSD, samt informert om i samtykkeskrivet at informantene fikk ta dette valget selv. Ingen av informantene uttrykket at de ønsket anonymisering og de godtok å bli oppført i oppgaven med navn og tittel. Jeg spurte eksplisitt hver informant i begynnelsen av intervjuene om de ønsket anonymisering og gjentok rettighetene de har om å trekke seg eller å få ting strøket om de ønsket det.

3.3 Bearbeiding av empiri

3.3.1 Transkribering

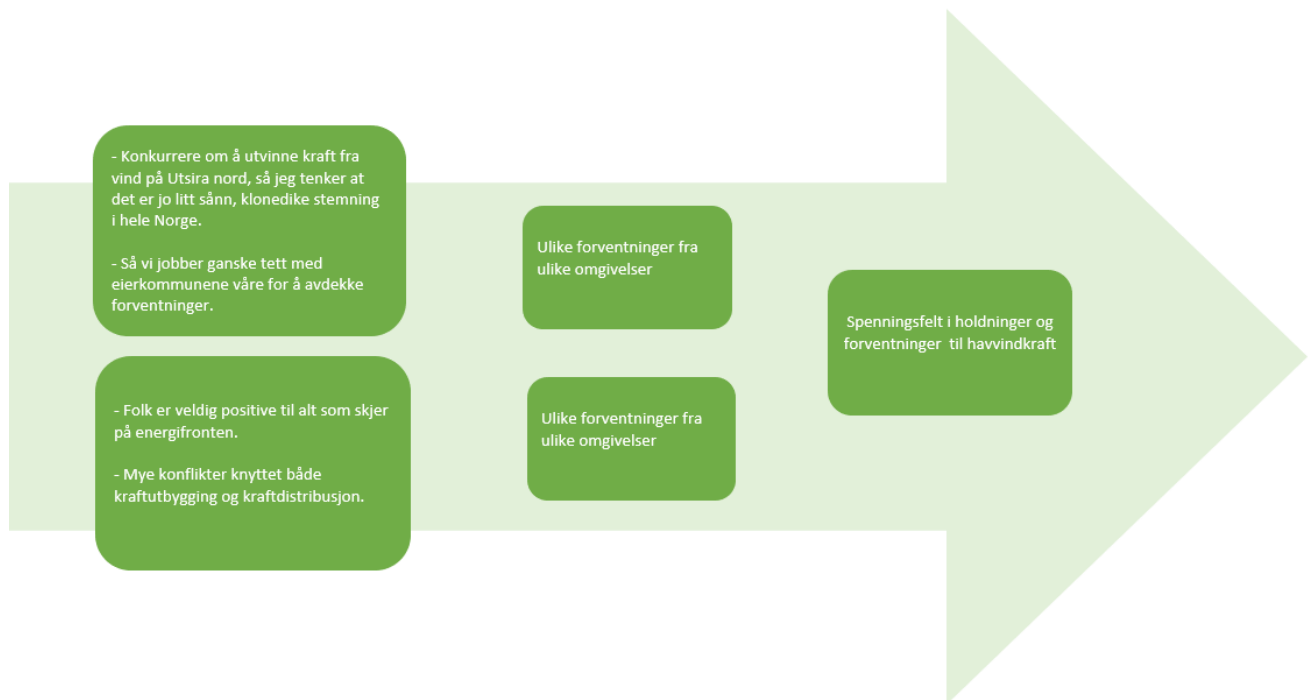
Etter gjennomført intervju ble den lagrede lydfilen brukt til å transkribere intervjuene. Ved transkripsjon må en ta noen valg om hvilken stil som er mest effektiv og nyttig for forskningsprosjektet. Det finnes ingen mal for hvordan en konkret skal transkribere intervjuer, en må ta valg om hva som er relevant og gunstig for studien (Tjora, 2013, s. 144). Skal en ha med tenkepause, latter, fomling med ord? Skal en oversette dialekt til bokmål/nynorsk eller beholde de unike dialektene, ord og uttrykk som kommer frem i intervjuene? Slike spørsmål ble vurdert i forkant av intervjuene, hvor jeg fant det effektivt (gitt oppgavens rammebetingelser) og gunstig å oversette dialekt til bokmål, beholde ordrett det som ble sagt, men utelate detaljer som tenkepause og latter. Disse valgene ble tatt for å gjøre transkriberingen, som er en veldig tidkrevende prosess, effektiv, men samtidig beholde formuleringene og de ordrette utsagnene fra informantene. Studien min er relativt praktisk, hvor det ikke er nødvendig å gjengi på detaljnivå hvordan informantene oppførte seg eller

stemningen i intervjuet, men å fokusere på informantene som representanter for en organisasjon, en kommune, et lokalsamfunn og et forvaltningsorgan, som uttrykker noe om en prosess og en endring som skjer og har skjedd i caset.

Transkriberingen ble gjort i programmet f4transkript, som er et transkriberingsprogram tilbudt av UiOs programportal. Programmet lar en laste opp og styre lydfil samtidig og i samme program som en transkriberer, hvor en kan senke hastigheten på lydfilen og bruke «key-bindings» for å forenkle arbeidet.

3.3.2 Kodeprosess

Kodingen ble gjort ved å bearbeide de transkriberte intervjuene og lage tekstnære koder. Tekstnære koder vil si at en forsøker å beholde så mye av formuleringene fra informanten som mulig, en forsøker å kode *hva* informanten sier, ikke bare hva de sier noe om (Tjora, 2013, s. 182). Ved en slik koding bruker informantenes egne ord for å, i detalj, beskrive hva som kommer frem i intervjuene, i motsetning til en mer generell sortering av data. For å gjøre en systematisk analyse, brukte jeg dataprogrammet Nvivo. Dette tillot meg å lage og sortere koder, finne igjen kildemateriell og å slå sammen like koder for å lete etter mønstre. Videre satt jeg igjen med over 250 individuelle tekstnære koder som videre ble bearbeidet og sortert inn i overordnede kategorier. Dette tvang meg til å gå inn i datamaterialet og undersøke hva som faktisk ble sagt, og ikke bare hva som ble pratet om.

Figur 2 Eksempel på kodeprosess

Med inspirasjon fra Gioia-metoden som består av stegene førsteordenskoding, andreordenskoding og aggregerte dimensjoner ble empirien analysert induktivt i startfasen, mens senere i prosessen ble satt sammen med teoretiske bidrag (Gioia et al., 2013). Selv om kodeprosessen er fremstilt som en lineær prosess her, gjorde jeg mye arbeid med utforming av kategorier, forslag til aggregerte dimensjoner, tilbake og endret kategorier, innslag av teori, nye vinklinger mv. som utgjør en abduktiv analysemetode (Tavory & Timmermans, 2014).

3.4 Kvalitetsvurdering

I dette avsluttende kapittelet drøfter jeg studiens metodiske kvalitet, utfordringer og mulige forbedringspotensialet.

3.4.1 Validitet

Validitet er ifølge Tjora (2013) «... om de svarene vi finner i vår forskning faktisk er svar på de spørsmål vi forsøker å stille» (Tjora, 2013, s. 206). Jeg startet forskningsdesignet av studien med en induktiv tilnærming. En tentativ problemstilling ble utarbeidet og tilhørende intervjuguide ble utformet. Etter prosessen med innsamling og bearbeiding av data, viste det seg at det var flere spennende elementer informantene hadde tatt opp som førte til en endring av innfallsvinkel av problemstillingen. Slike endringer må påregnes når en gjennomfører en induktiv studie. Endring av problemstilling og innfallsvinkel ble gjort for at studiens funn ikke skulle bryte med hva jeg forsøkte å svar på, noe som styrker funnernes validitet.

Videre er åpenhet for hvordan man har gått frem og hvilke valg man har tatt et grunnlag for validitet (Tjora, 2013, s. 207). Gjennomgående i metodekapittelet er det beskrevet hvordan studien var designet og hvordan det utspilte seg i praksis. Dette gjør at valgene som ble tatt og metoden som ble brukt kan vurderes i sammenheng med resultatene i studien.

Videre er det viktig å poengtere at denne studien bygger på perspektivet til kommunen som redegjort for av kommuneansatte. Det har ikke vært et mål å belyse saken fra flere ulike kilder som kan ha andre perspektiver enn kommunen, men å gjøre et dypdykk i en organisasjon og presentere deres perspektiv i kontekst med teori på feltet.

Det er også sentralt å vurdere om informantene fører en agenda. Det kan antas at de spørsmålene på en positiv måte som representanter for en organisasjon, noe som kan farge dataene. Derfor er det vanskelig å gjøre en objektiv vurdering av gyldigheten til dataene, men informantene er sentrale personer i kommuneorganisasjonen med ekspertkunnskap på temaene de ble spurt om.

Reliabilitet handler om det er mulig å gjenskape funnene i studien (Yin, 2014, s. 48). Det vil si at en har tatt høyde for, og forsøkt å minimere feil og partiskhet gjennomgående i studien. I tillegg er faktumet at informantene ikke har blitt anonymisert, noe som gir studien en viss etterprøvbarhet hvor en kan følge opp og problematisere deler av det som kommer frem. Videre har utsagn og påstander blitt sjekket med dokumenter som er offentlig tilgjengelig i en slik prosess. Det ble også gjennomført en sitatsjekk før ferdigstilling av oppgaven, som gjør at det som blir presentert i analysen reflekterer det informantene faktisk ytret.

3.4.2 Overførbarhet

Ved å kun innta ett perspektiv (her regnes ansatt i Haugaland Vekst som en formidler av kommunens perspektiv, på en nyansert måte) og gjøre en kvalitativ studie er det vanskelig å påstå resultatene av denne studien kan generaliseres på noen måte. Casestudier undersøker spesifikke, avgrensede fenomener i dybden, hvor generalisering til andre sammenhenger kan være vanskelig. Caset om Utsira er dagsaktuelt og relevant til andre kontekster, hvor en kan undersøke større, inngripende prosjekter og hvordan det påvirker en organisasjon som er en institusjon i samfunnet.

3.4.3 Etske vurderinger

For å unngå etiske tvister, ble det klargjort for informantene, både i informasjonsskrivet og før opptak av intervjuene, at de når som helst kan trekke tilbake utsagn eller trekke seg totalt fra studien. Videre ble det utvist forsiktighet for å ikke feiltolke eller trekke sitater ut av kontekst, for å ikke tillegge informantene noe de ikke sa. Jeg sendte også analysekapittelet som inneholder sitater fra informanter til sitatsjekk av kommunedirektør Jensen. Hun kom med noen spesifiseringer og påpekte unøyaktigheter som gav sitatene mer presisjon og gyldighet. Som nevnt i kapittel 3.3.1 om transkribering, valgte jeg å gjøre om sitatene til bokmål fra dialekt. Dette valget ble diskutert med kommunedirektør Jensen mot slutten av prosjektperioden hvor vi fant ut at det kunne vært gunstig å skrevet sitatene på dialekt, hvor det ville blitt mer jordnært og lettere å holde sitatene tro til hva som faktisk ble ytret. Det kan lett bli feiloversettelser en ikke forventer og upresise formuleringer når en oversetter dialekt til bokmål, hvor noe av essensen i det som blir sagt forsvinner.

Det kan argumenteres for at det kan være en interessekonflikt å bruke kontaktperson som informant i en slik studie, hvor egeninteresse kan farge dataene. Denne problemstillingen ble vurdert i samråd med veileder og funnet at fordelene utveier ulempene. Denne vurderingen ble gjort på grunn av at kontaktperson er i en sentral posisjon i kommunen og kan bidra med

verdifull informasjon og perspektiv, hvor det var nettopp det jeg var ute etter, kommunens perspektiv.

4.0 Forventninger om en grønn omstilling i Utsira kommune

I dette kapittelet skal jeg svare hvordan spørsmålet om grønn omstilling melder seg for Utsira kommune, fra de tre pilarene – regulativ, normativ og kultur-kognitiv – av Scott (2008).

Denne fremstillingen forutsetter at det forekommer institusjonelt press på kommunen, som fører til at de må vurdere om ulempene med havvindmøller er mindre enn de potensielle fordelene, og hvordan de skal forholde seg til prosjektet.

4.1 Den regulative pilaren i kommunens omgivelser.

Den regulative pilaren betegner lover- og regler som gitt av regulative institusjoner. Disse lovene og reglene utformes av institusjoner som har mulighet til å overvåke og sanksjonere aktørene om de ikke blir tatt til følge (Scott, 2008, s. 52-53). Videre deler jeg opp og redegjør for de forskjellige regulative institusjonelle føringene som er relevante for institusjonaliseringen av klimaspørsmålet og grønn omstilling. Dette blir gjort for å belyse hvordan institusjonaliseringen av klimaspørsmålet påvirker organisasjonens handlingsrom, nemlig hvordan Utsira kommune er en del av et institusjonelt felt og hvilke påvirkninger dette har på organisasjonen.

4.1.1 Internasjonalt nivå

Grønn omstilling eller det grønne skiftet er begreper som har blitt dagligdagse i nyere tid, i lovfesting på internasjonalt nivå samt nasjonalt nivå. Som resultat av utallige studier på menneskeskapt global oppvarming må noe gjøres og det har blitt utarbeidet strategiske avtaler for å redusere utslipp av klimagasser. Parisavtalen er en juridisk bindende avtale for felles bekjempelse av klimaendringer for alle land, utarbeidet av FN (FN, 2020). Som følge av Parisavtalen må alle land utarbeide en nasjonal plan for hvordan de skal redusere klimagassutslipp. Videre revideres den nasjonale avtalen hvert femte år, hvor det forutsettes at nye, mer ambisiøse, mål blir vedtatt (FN, 2020). En slik internasjonal, juridisk bindende, avtale er et eksempel på institusjonelle føringer på internasjonalt nivå, som videre må inkorporeres i nasjonal og lokal strategi for grønn omstilling.

4.1.2 Nasjonalt nivå

«Det grønne skiftet handler om hvordan Norge skal bli et lavutslippsland innen 2050. For å få til dette må vi omstille oss til et samfunn hvor vekst og utvikling skjer innenfor naturens tålegrenser» (Klima- og miljødepartementet, 2021). Norge må, som nevnt over, etterkomme

Parisavtalen og utarbeide lover som verktøy for grønn omstilling. Loven om klimamål er utarbeidet for å etterkomme Parisavtalen og er et ledd i omstillingen av Norge til et lavutslippssamfunn innen 2050 (Klimaloven, 2017).

I tillegg til Klimaloven er Havenergiloven sentral i denne studien. Havenergiloven er regelverket av fornybar energiproduksjon til havs som stadfester at:

«Denne lova skal leggje til rette for utnytting av fornybare energiresursar til havs i samsvar med samfunnsmessige målsetjingar, og for at energianlegg blir planlagde, bygde og disponerte slik at omsynet til energiforsyning, miljø, tryggleik, næringsverksemd og andre interesser blir tekne vare på.» (Havenergilova 2010, § 1-1).

Som nevnt i innledning er havvindparken delvis innenfor Utsira kommunes kommunegrenser, men siden utbyggingen skjer i sjø er ikke kommunen planansvarlig, siden plan- og bygningslovens virkeområdet er avgrenset til en nautisk mil utenfor sjø/landegrense (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2020). Disse nasjonale lovene legger føringer for hvilket handlingsrom kommunen har, samt hvilken innflytelse de kan utøve i prosessen. Kommunen har innflytelse formelt sett bare som høringspartner, men de utøver også press for å få gjennomslag for sine ønsker på andre måter, som behandles senere i analysen.

I regjeringsplattformen av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, Hurdalsplattformen, fremmes en storstilt satsing av havvind.

«Regjeringa meiner alvor med satsinga på havvind. Difor er det viktig for oss å bidra til innovasjon, industriutvikling og god sameksistens med andre næringar på havet. Me skal førebu Noreg på framtida, og då er det heilt sentralt at me legg til rette for verdiskaping basert på naturressursane våre, grøne arbeidsplassar i heile landet og ei rettferdig omstilling der ingen fell frå» (Olje-og energidepartementet, 2021c).

Hurdalsplattformen fastsetter at regjeringen strategisk satser på havvind som inkluderer «et godt regelverk» (Olje-og energidepartementet, 2021c). Fokuset og satsingen på havvind antas å legge press på kommunen, som videre har påvirket kommunen til å satse som lavutslippssamfunn.

Videre er det utarbeidet en veileder: *Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraft til havs* (Olje-og energidepartementet, 2021b). Veilederen beskriver og gir råd til fagområdet på et overordnet nivå, mens de enkelte virksomhetene må utarbeide retningslinjer. I tillegg har forslag til endringer i havenergilova og havenergilovforskrifta vært ute på høring (Olje- og energidepartementet 2021b). Forslag til endring i havenergilova blir

begrunnet med økt interesse for havvind hvor Olje- og energidepartementet ser behovet for endring for å tydeliggjøre hvordan tildeling av areal skal i slike prosesser skal skje (Olje- og energidepartementet, 2021b).

4.1.3 Lokalt nivå

Det lokale nivået er hvor føringene fra den regulative strukturen blir implementert i lokal kontekst. Det kan antas at den regulative strukturen som helhet utøver press på kommunen som fører til at de må forholde seg til det institusjonaliserte klimaspørsmålet om grønn omstilling. Presset fra et økt fokus på grønn omstilling med tilhørende lov- og regelverk spiller inn når kommunen tolker sin rolle i lokalsamfunnet og hvilken retning de ønsker å ta. For å opptre som legitime, må kommunen etterkomme formelle lover og regler og ta stilling til klimaspørsmålet og hvordan dette inkorporeres i kommunens politikk. På denne måten kan kommunen oppnå pragmatisk legitimitet ved at de etterkommer overordnet maktpress fra offentlige styresmakter, som er en direkte nytteverdi for styresmaktene i å oppnå sine klimamål (Suchman, 1995, s. 578-579).

4.2 De normative omgivelsene

Presset om grønn omstilling kommer ikke utelukkende fra regulative strukturer, men gjør seg også gjeldene i normativ forstand. Normative strukturer viser til hva organisasjoner (kommunen) må forholde seg til for å oppnå moralsk aksept (Boxenbaum & Jonsson, 2017). Det er ingen hemmelighet at klimaspørsmålet er på dagsorden i Norge. Forskning på klimaendringer peker unisont på hvordan menneskelige handlinger påvirker klimaet i negativ retning (IPCC, 2021). Globale bevegelser som Skolestreik for klimaet, diskursen om avhengigheten og den negative effekten ved olje- og gassutvinning, FNs bærekraftsmål mv. aktualiserer klimadiskursen på overordnet nivå og tvinger frem diskusjon om temaet. Denne diskusjonen legger noe av grunnlaget for handling, ved at organisasjoner blir presset til å ta stilling til spørsmålet og ønsker i stor grad å ta høyde for holdninger i de normative og moralske forventningene i omgivelsene.

4.2.1 Utvikling av holdninger over tid

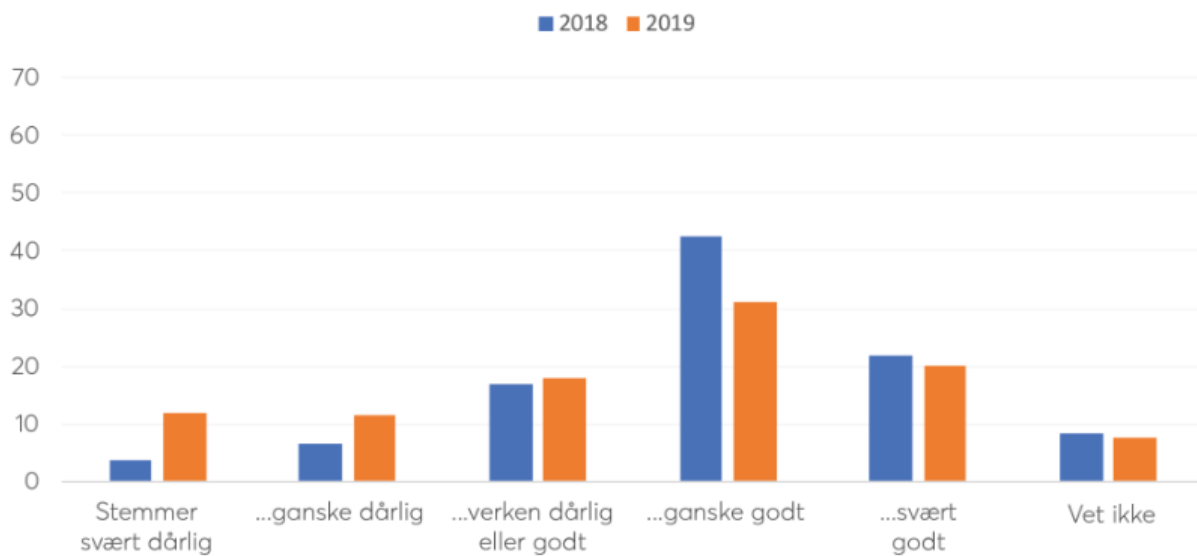
Cicero, Institutt for klimaforskning har utarbeidet spørreundersøkelser for å undersøke nordmenns holdninger til klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar. Resultatene av rapporten er oppsummert slik:

«Folk vil at noe gjøres for å kutte i klimagassutslipp, men det er ikke helt klart hvordan. Næringsliv, politikere på alle nivåer og sivilsamfunn bør delta i å finne gode løsninger. Sosiale normer spiller en klar rolle for hva befolkningen gjør: hver og én av oss deltar i formingen av disse» (Aasen et al., 2019).

Normative strukturer påvirker de regulative strukturene, da forventninger og press fra normative omgivelser kan også legge press på regulative omgivelser om å tilrettelegge for kommunens mulighet til å ta samfunnsansvar – i form av klima og miljøansvar. Fra Klimalovens formulering fastsettes det at «Loven skal fremme åpenhet og offentlig debatt om status, retning og framdrift i dette arbeidet» (Klimaloven 2017, § 1). Denne formuleringen åpner for offentlig diskusjon som fremmer tematikken om grønn omstilling som legitimt, noe som sette temaet på dagsorden og aktualiserer det som diskurstema. Ved at temaet løftes frem i den offentlige debatten styrker det makten i den normative strukturen, hvor evaluering av tiltak og strategier –som grønn omstilling – tillegges et moralsk og verdimeslig aspekt gitt av omgivelsene (Suchman, 1995).

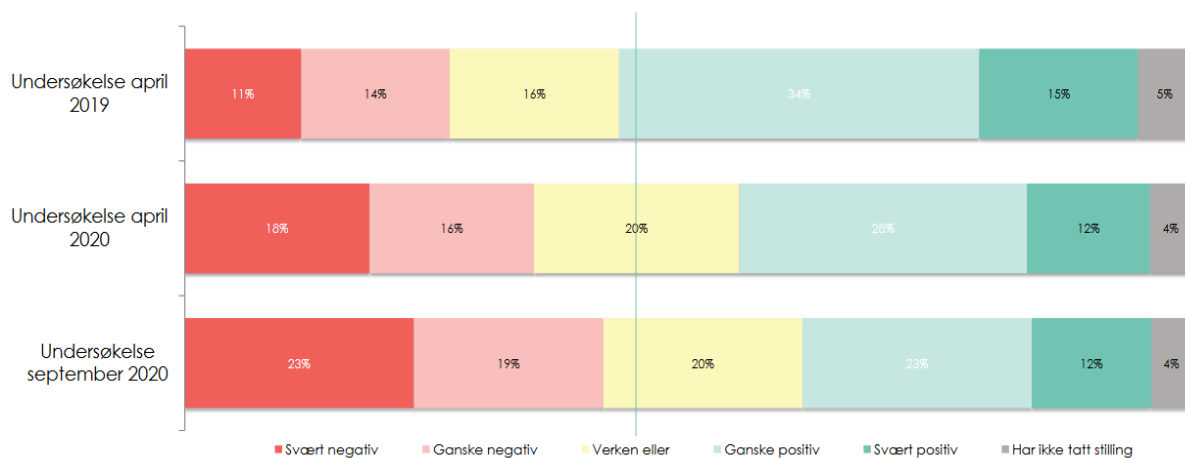
Grønn omstilling er et komplisert tema hvor mange ulike hensyn må veies opp mot hverandre. Hvordan skal en balansere positive fordeler med utbygging av havvindmøller, med potensielle ulemper det medfører? Balansegangen mellom utvikling av grønn kraft og naturhensyn er et eksempel på en slik avveining. En kan minnes reaksjonene da Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) presenterte nasjonal ramme for vindkraft, og debatten som har vært i ettertid. Det var stor motstand til utbyggingen av vindmøller på land i flere områder og lokalbefolkning organiserte protester (Stranden, 2019). Rapporten fra Cicero som undersøkte nordmenns holdning til grønn omstilling, viser en kraftig nedgang i støtten til økt

vindkraftproduksjon på land i perioden 2018-2019 (Aasen et al., 2019).

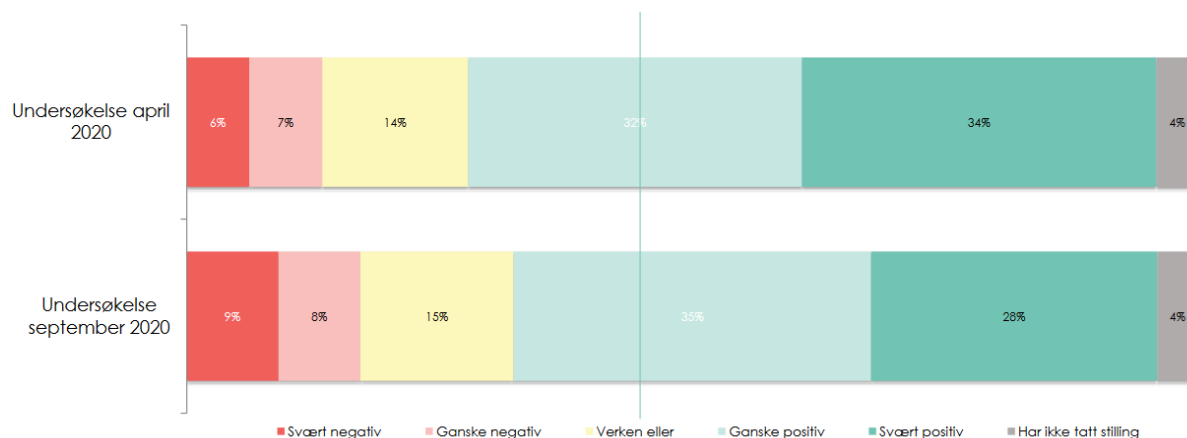
Figur 3 Standpunkt til påstanden «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». I prosent. (Aasen et al., 2019).

Videre viser en undersøkelse fra Opinion mostand til vindkraft på land var økende i perioden april 2019 september 2020 (Pedersen, 2019).

Figur 4 Holdning til utbygging av vindkraft på land (Pedersen, 2019).

I samme periode viser undersøkelsen en svak økning i motstand til utbygging av vindkraft til havs (Pedersen, 2019). Mens fra 2018 til 2019 var støtten til vindkraftutbygging til havs stabil (Aasen et al., 2019).

Figur 5 Holdning til utbygging av vindkraft til havs (Pedersen, 2019).

Disse undersøkelsene er illustrerende for holdninger til de normative omgivelsene Utsira kommune må forholde seg til. «*Når det kommer til vindkraftutbygginger som påvirker turområder, urørt natur og dyreliv er motstanden enda høyere enn den generelle holdningen til vindkraft på land. 2 av 3 er imot slike inngrep, mens bare 1 av 10 er positive*» uttrykker styreleder i Den Norske Turistforening Per Hanasand (Habberstad, 2020). Disse resultatene illustrerer et utsnitt av verdier og holdninger i den norske befolkning til utbygging av vindkraft på land og til havs. For klarhets skyld er ikke dette en sammenligning av vindkraftutbygging på land satt opp mot vindkraftutbygging til havs, hvor det er store forskjeller i konfliktområder og holdninger til de to temaene. Resultater fra holdningsundersøkelser om vindkraftutbygging på land er tatt med som et illustrativt utsnitt som bygger opp under argumentet om hensyn som må tas i betraktning når en gjør grønne kraftinngrep som går på bekostning av naturhensyn. Holdninger kan endres over tid, og de normative føringene i omgivelsene kan også endres basert på utfallet eller resultatet av utformingen av prosjektet. Utsira kommune er veldig bevisst denne problematikken, hvor kommunedirektør Jensen forklarer «*Green-green conflicts. [...] interne konflikter mellom ulik utvikling av miljøhensyn, det er jo den virkeligheten vi allerede er i, og det kommer til å bli mer og mer. Og det er det en slik konsesjonsprosess egentlig ideelt skal klare opp*»

Den kritiske, konfliktfylte diskursen omkring vindkraftutbygging på land kan påvirke diskursen rundt havvindmøller. Naturhensyn, næringsliv, endring i landskap og sjøhorisont m.m. er temaer som blir satt på dagsorden og er med på å forme verdiene og basisen for den moralske legitimiteten i kommunens normative omgivelser (Suchman, 1995).

[...] jeg kunne ønske at det kom et, at det var en bedre dialog mellom berørte kommuner i startfasen av dette her. I forhold til at vi ser hvordan det har gått skeis med denne

utbyggingen på land med vindmøller. Med reaksjoner fra lokalsamfunn og kommuner, så tenker jeg at de (staten) burde ha lært litt av det. (Klovning, Ordfører)

Thomas Vestbø som arbeider i Haugaland Vekst – et interkommunalt AS – poengterer også problematikken

Og så er det jo en innlysende bakside her da, eller "bakside", men en problemstilling som jeg tenker at kommunen er svært bevisst om, det er jo et av de folkevalgte nivå, så med det så er det jo dette med holdninger som kommer inn igjen. For vi har jo sett et veldig skifte når det gjelder vind på land og vi ser veldig mye konflikter knyttet til både kraftutbygging og kraftdistribusjon ikke minst. Så det handler om at en må følge med på de holdningene som er.

Videre fortsetter han:

[...] det er et veldig interessant og krevende spørsmål, en må legge til grunn i bunnen her at det er en demokratisk institusjon og sånn sett så handler det om hvordan befolkningen tar dette imot [...] og det blir helt ekstremt spennende å følge det med den holdningen til havvind fordi vindmøller gikk fra å være et symbol på løsningen på klimaendringene og klimakrisen til å bli et symbol på, eller hvert fall på land, dette med industri og tapt natur og alt dette her. (Vestbø, Mulighetsutvikler i Haugaland Vekst)

Holdningene rundt vindkraft generelt er sammensatte og kompliserte, noe som kan være en utfordring for kommunen å ta hensyn til. Trosser kommunen verdiene og normene som uttrykkes av de institusjonelle omgivelsene, kan det gå ut over om de oppfattes som legitime (Suchman, 1995). Kommunen må ta de rette valgene gitt den normative strukturen, hvor mange hensyn må tas og en usikker fremtid må vurderes. De rette valgene er grunnlaget til moralsk legitimitet, som representerer samfunnsmessige verdier som er konstitutive for den normative vurderingen de institusjonelle omgivelsene kontinuerlig gjør av kommunen som organisasjon. (Suchman 1995, s. 579). Spesielt utfordrende er det fordi det er vanskelig å si hvordan holdninger utvikler seg over tid. Det er mange ulike variabler som kan være med på å endre holdninger, for eksempel hvordan andre miljøhensyn ivaretas i planlegging og utarbeiding, hvilke områder som tas i bruk, hvilke gevinster eller ulemper det medfører for lokalsamfunn mv. «It is one of the most common mistakes in facility siting to take general support for granted and to expect people to welcome developments they claim to support» (Wolsink, 2000).

Å være bevisst denne problematikken og å ta utgangspunkt i forsvarlige praksiser som allerede har en viss legitimitet i omgivelsene kan være en gunstig strategi. «“Sound practices”

may serve to demonstrate that the organization is making a good-faith effort to achieve valued, albeit invisible, ends» (Suchman, 1995, s. 580). Når det er usikkert hva Utsira får igjen av prosjektet, kan en slik tilnærming gi grunnlag for moralsk legitimitet. Ved at kommunen tar beslutninger basert på praksiser som utprøvd og vanlige i profesjonelle sammenhenger, vil omgivelsene tillegge de en viss forståelse og videre basis for legitimitet, spesielt i tilfeller hvor utfallet av beslutningene er usikre eller tilfeldige (Suchman, 1995).

4.2.2 Tiltrekke seg ønskede ressurser

Institusjonelle føringer i kommunens omgivelser rommer normer og verdier (Scott, 2008). Disse normene og verdiene er med på å påvirke den regulative strukturen til å innføre tiltak – lover, regler og avtaler – som speiler hva omgivelsene og storsamfunnet finner legitimt (Suchman, 1995). For å fremstå legitime, må da Utsira kommune ta stilling til hvordan og på hvilken måte de ønsker å ta stilling til disse føringene og videre internalisere de inn i organisasjonen.

Dette kan være i form av forventinger fra deres normative omgivelser – som kan være at de krever at kommunen må omstille seg og ta samfunnsansvar når det kommer til klima og miljøutfordringene. Dersom kommunen imøtekommer disse kravene vil de fremstå som legitime ovenfor deres omgivelser, som videre vil kunne gi de større mulighet for å tiltrekke seg ønskelige ressurser (Suchman, 1995). Da klima og miljø har blitt mer og mer synlig i dagens samfunn og samfunnet viser seg å inneha visse verdier om omstilling, vil det være gunstig for kommunen, som ønsker økt sysselsetting å kunne tilby en arbeidsplass hvor arbeidstakere ser at de tar samfunnsansvar.

Så du kan konkludere med at når vi har nye strategiske stillinger som jobber opp mot utvikling av kommunen, så kan dette med havvind være med å få bedre rekruttering [...]. Altså bedre søknadsmasse til stillingene. Og all oppmerksomheten som Utsira får, gjør at vi har gode søkere. (Jensen, kommunedirektør)

Informanten presiserer det positive ved havvindprosjektet, ved at det kan føre til flere søkere til stillinger. Dette er i tråd med kommunens ønsker om flere bosatte i kommunen. Videre ble informanten spurt om kompetanseendring i kommunen som følge av havvindprosjektet, informanten påpeker – med glimt i øyet – at havvindprosjektet var, om ikke en avgjørende faktor, et positivt element når hun vurderte stillingen som kommunedirektør i Utsira.

Det må jo være fordi at jeg syns det var interessant å komme her til bl.a. pga. havvindutbyggingen hvis jeg er veldig egoistisk nå [...]. Og den (næringsutviklerstillingen) blir jo kanskje mer interessant når havvind er med [...] (Jensen, kommunedirektør)

Satsing på havvind symboliserer satsing på fremtiden. Holdningene kommunen har til havvindprosjektet skapes i samhandling med omgivelsene via normative strukturer, som kommunen både påvirker og blir påvirket av.

Jeg føler det har gitt litt mer fremtidstro og at en har våget å satse på administrasjonen og bygge den opp i stedet for å bygge den ned. [...] en ting er at vi alltid har denne kommunestatusen hengende som pressmiddel, at vi ikke trenger være så sikre så mange år fremover. [...] de første årene mine som ordfører så jobbet vi med å overleve, mens nå er det er ikke et tema, hvert fall ikke her ute, og vi får ikke så mye eksternt press heller nå (Klovning, Ordfører)

Som Ordfører Klovning forklarer, er ikke havvind bare et symbol på satsing på fremtiden, havvind har ført til at kommunen ikke lenger føler presset om å beholde kommunestatusen. Det kan antas at lokalbefolkningen som bor i Utsira kommune anser dette som positivt. At kommunen ikke lenger står i fare for å miste kommunestatus, men enda viktigere at de overlever som samfunn. Dette gir grunnlag til å tro, sammen med hva informantene har påpekt, at lokalsamfunnet er nyansert, men jevnt over positive til havvindutbyggingen utenfor Utsira, selv om vindmøllene kommer til å stå i solnedgangen. «Lokalbefolkningen er veldig positive, [...] men det er jo også nyanser da» (Jensen, kommunedirektør).

Kommunen kan legitimere den positive holdningen til prosjektet basert i den gevinsten det gir for organisasjonen og lokalsamfunnet som helhet. Det kan anses som at det tas for gitt at kommunen stiller positivt og fremmer sine ønsker ovenfor konsesjonssøkere og statlige etater, fordi det er det «rette valget». (Suchman, 1995). En slik form for legitimitet er dyptgående og på det kognitive nivået, hvor det er en delt meningsforståelse mellom lokalsamfunn og kommuneorganisasjon (Scott, 2008).

4.2.3 Normativt press fra ulike omgivelser

Et sentralt poeng i caset er hvordan Utsira kommune skal forholde seg til ulike forventninger fra ulike omgivelser. Potensielle konsesjonssøkende selskaper av internasjonal kaliber har vist interesse «[...] det er mange aktører som har henvendt seg til Utsira, jeg har tatt del i en del av de møtene, jeg er imponert over mange av firmaene, hva de står for, størrelsen på de ikke minst. Internasjonale tungvektene kommer til lille Utsira og presenterer» (Helgesen,

driftsutviklingssjef). Beslutninger blir tatt på politisk nivå og videreført via statlige instanser, i tillegg er lokalbefolkning, Haugalandet og hele nasjonen påvirket av dette prosjektet. «*Vi skal være med å legge til rette og vi skal være med å prøve å få speeda opp prosessen på dette her, fordi det er viktig for nasjonen Norge*» (Eek, ass. kommunedirektør).

Hvis en antar at det utøves forventninger eller press fra de ulike omgivelsene, er en naturlig videreføring av denne tankegangen at de stammer fra ulike normer og verdier institusjonalisert i de ulike feltene de utøves fra. Om det blir tatt beslutninger som går på tvers av visse normer og verdier i et av feltene, medfører det som oftest en sterk selv-evaluering, hvor resultatet kan være «*heightened remorse*» (Scott, 2008, s. 56). Den normative strukturen har en stabiliserende effekt på sosial orden, den fungerer som en referanseramme for de verdiene som er ønskelige gitt av omgivelsene, som videre fører til at kommuneorganisasjonen inkorporerer verdiene i organisasjonsstrukturen. Formuleringen «jeg er imponert over hva de (firmaene) står for» tyder på en overensstemmelse mellom verdiene til Utsira kommune og firmaene som er potensielle konsesjonssøkere. At kommunen samtaler med representanter for firmaene og for innsikt i deres verdier, kan gjøre det lettere for Utsira å legitimere sin posisjon og holdning til havvindprosjektet basert på et felles rammeverk av meningsforståelse (Scott, 2008)

4.3 Kulturelle omgivelser og kognitiv struktur

Det formelle regulative rammeverket sammen med de normative føringene tar oss videre til den kultur-kognitive pilar. Denne strukturen legger grunnlaget for de kognitive tankene som over tid har gjort at de beslutningene organisasjonen tar er en selvfølge. Kulturelle føringer i kommunens omgivelser utvikles over tid i samspillet mellom de regulative og normative strukturene. En kultur-kognitiv oppfatning av institusjoner legger vekt på den sentrale rollen som spilles av sosialt kommuniserte konstruksjoner av et felles rammeverk (Scott, 2008, s. 57-58).

Ved å anvende en ny-institusjonell definisjon av klimaendringer som redegjort for i teorikapittelet, gir det tyngde til påstanden om at klimaspørsmålet gjennomsyrrer organisasjoner til det blir institusjonalisert på det kultur-kognitive nivået.

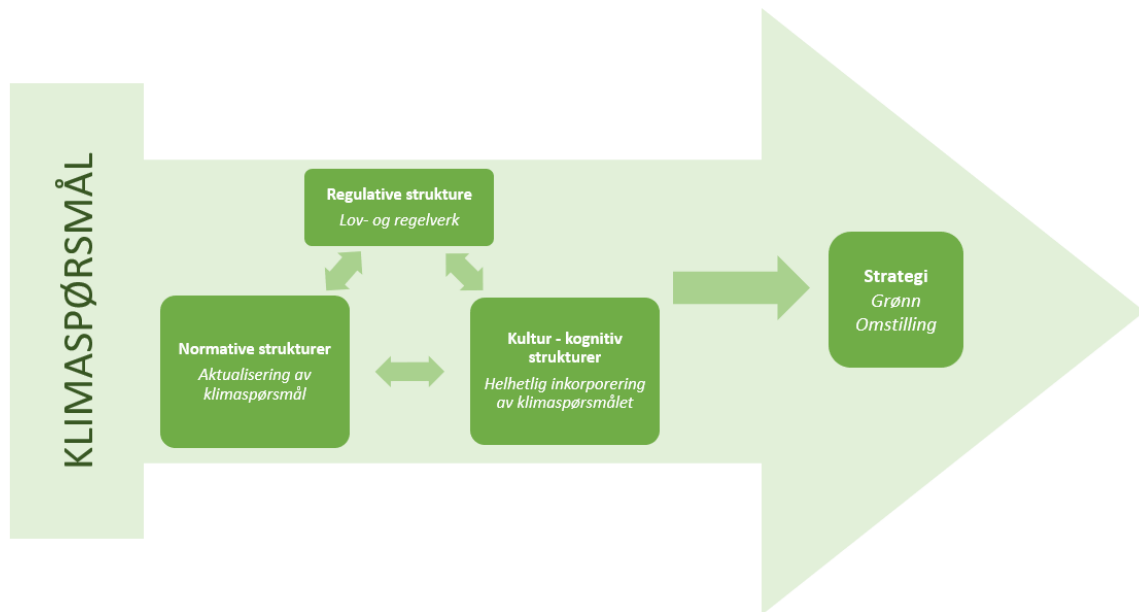
« [...] a set of ideas embedded in a complex process of institutionalization which in the case of private companies materialize in action-producing initiatives such as climate strategies, climate-friendly products or production processes, and new related forms of external and internal communication » (Frandsen & Johansen, 2011, s. 516-517).

Denne definisjonen spesifiserer private selskaper, men overført til kommuneorganisasjonen viser det hvordan statlig satsing på grønn omstilling som strategi for håndtering av klimaspørsmålet resulterer i en helhetlig inkorporering av klimaspørsmålet i organisasjonen. Utsira har siden 2009 hatt som mål å være nullutslippskommune, hvor det i kommuneplanens samfunnsdel for 2012 til 2022 står beskrevet at de skal «*reducere energibruk og utslipp av klimagasser slik at vi fremstår som en nullutslippskommune*» (Kommuneplan, Utsira, 2013). Klimaendringene kan betraktes som en *megastandard*, som er en kognitiv, global institusjon som institusjonaliseres mer og mer over tid. (Frandsen & Johansen, 2011, s. 517). Det vil si at klimaendringer som fenomen anerkjennes og inkorporeres i de kulturelle omgivelsene organisasjonen er en del av, som videre fører til et økende press om å handle i overensstemmelse med de gjeldende verdiene dette medfører.

Det kan argumenteres for at kommunen over tid har internalisert verdiene og normene som følge av klimaspørsmålet via regulative og normative strukturer, som videre har ført til en formell organisatorisk verdi om grønn omstilling på det kognitive nivået. Ved at klimaspørsmålet blir institusjonalisert, inkorporerer organisasjonen det som del av forståelse, tolkning og kognitive rammer. Det vil si at Utsira kommune føler på det regulative tvangspresset og de normative verdiene og handler med basis i dem. Noe som over tid fører til at kommunen gjør dem til sine egne og blir noe som tas for gitt. Klimaendringer er ikke noe som bare er utenfor organisasjonen, men noe som er iboende i den og en selvfølge at det er en integrert del i drift og beslutninger.

Kommunen har et regulativt ansvar gitt ved kommuneloven, mens det også stadfestes at «*Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne.*» og «*Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige*» (Kommuneloven 2018, § 1-1). Disse formuleringene åpner for fortolkning av hva som er «*til beste for innbyggerne*», det avhenger av lokal kontekst og utforming av politikk og forvaltning med lokalt innhold. Videre spesifiseres det «*tillitsskapende*», som setter normative forventingen til at kommunen handler i tråd med verdiene og normene som finnes i omgivelsene for å fremstå legitime. Sammen bidrar dette til at kommunen, over tid, inkorporerer strategier og tar beslutninger med basis i kommunens interne representasjon av omgivelsene. Denne prosessen manifesteres gjennom symboler som ord, tegn og gester (oversatt fra *gestures*) (Scott, 2008). Jeg argumenterer for at klimaspørsmålet har blitt institusjonalisert over tid til en grad hvor det er innlemmet i Utsira kommunes organisatoriske identitet. Som del av kommunens strategi å tiltrekke seg ressurser

og oppmerksomhet har klimaspørsmålet fått en sentral og særegen plass, som er to av begrepene som klassisk brukes om organisatorisk identitet (Albert & Whetten, 1985).

Figur 6 Institusjonalisering av klimaspørsmålet

I kapittel 5 blir identitet og *image* analysert, hvor det tas utgangspunkt i institusjonaliseringen av klimaspørsmålet og undersøkes hvordan havvindprosjektet, som en representasjon for grønn omstilling påvirker kommunen og hvordan det kultur-kognitive aspektet kommer til uttrykk via *storytelling* og *image*.

4.4 Spenningsfelt i caset

Det kan tyde på at den tunge byråkratiske prosessen i havvindprosjektet står i skape usikkerhet for kommunen. Utsira kommune kan karakteriseres som en aktiv tilskuer i prosessen, hvor de ikke har noe formelt planleggingsansvar, må leve med konsekvensene, og det uttrykkes usikkerhet på hva de får igjen av prosjektet. Den eneste formelle innflytelsen kommunen har er via høringsprosesser hvor de uttrykker sine meninger med prosessen videre. Det kan spores en spenning i caset i kommunikasjonen fra statlig hold, det vil si, mangelen av kommunikasjon.

Men jeg kunne ønske at det hadde vært bedre dialog med staten før alle disse næringslivsaktørene kom til oss. Fordi det blir litt å prøve seg frem, og vi er jo positive til dette her, men du vet jo ikke helt hva du får før du har fått det (Klovning, Ordfører)

[...] min opplevelse av det er at initiativet har kommet fra oss. Alt utenom helt vanlige høringsprosesser som alle kan la seg høre på. Det er ingen kommuner som jeg vet om, det kan være andre kommuner er invitert inn uten at vi vet det, men vi har hvert fall ikke blitt

behandlet noe spesielt selv om vi er nærmeste nabo og at det er innenfor våre kommunegrenser. (Klovning, Ordfører)

Som tidligere nevnt av Vestbø, mulighetsutvikler i Haugaland Vekst, er det undring over hvorfor staten ikke har vært mer i kontakt med kommunen, spesielt med tanke på holdninger til havvind, med referanse til den betente diskursen rundt vindkraft på land (Pedersen, 2019; Aasen, et al., 2019). Mer direkte kommunikasjon mellom etater som er ansvarlige for prosessen med tildeling av konsesjon og areal kunne bidratt til økt legitimitet ved at kommunen kunne med større sikkerhet begrunnet holdningene sine til prosjektet. Legitimitet bygger på at handlinger er ønskelige, riktige eller passende innenfor rammeverket av normer, verdier og trossystemer som er gitt i det institusjonelle feltet kommunen påvirkes av og aktivt påvirker (Suchman, 1995). Det er utenforstående for organisasjonen som skaper legitimitet ved reaksjoner på handlinger og hvordan organisasjonen oppleves i håndteringen av rollen de har. Støtten en kommuneorganisasjon har i samfunnet den opererer innenfor er essensielt for å opprettholde legitimitet, både ovenfor lokalmiljø, men også for andre aktører som kommer i kontakt med kommunen i denne prosessen. (Dowling & Pfeffer, 1975).

Som behandlet ovenfor, har Utsira kommune hatt besøk av representanter fra flere store internasjonale selskaper, som de opplever er engasjerte, klare til å komme videre i prosessen og åpne for innspill fra kommunen.

[...] det er mange aktører som har henvendt seg til Utsira, jeg har tatt del i en del av de møtene, jeg er imponert over mange av firmaene, hva de står for, størrelsen på de ikke minst. Internasjonale tungvektene kommer til lille Utsira og presenterer (Helgesen, driftsutviklingsjef)

[...] vi har hvert fall ett eller to besøk av et stort selskap eller en stor selskapskonstellasjon i måneden. Og da er det svære greier, da er det konstellasjoner med internasjonale selskaper som kommer her og bruker turen til Haugalandet og Utsira som en del av sin organisasjonsbygging for å komme i posisjon til å være med på konkurransen om konsesjonene (Jensen, kommunedirektør)

Kommunen er imponert og fornøyd med selskapene som kommer og besøker Utsira. Videre forklarer kommunedirektør Jensen at de ønsker eller ytret et forslag til statlige etater om å forskuttere konsekvensutredning, noe som er gjort med hell i Danmark, for å korte ned behandlingstiden. En forenkling av det helhetlige bildet av caset vil være at kommune og potensielt konsesjonssøkende selskaper er positivt innstilt og iverer etter å komme i gang,

mens det er lite kommunikasjon fra statens side inn til kommunen og en utfordrende og tidkrevende prosess ved tildeling av areal og konsesjoner.

4.5 Klimaendringer som gjenstridig problem og grønn omstilling som svar

Som redegjort for i teorikapittelet er gjenstridige problemer kompliserte, usikre, unike og udefinerte, som i planlegging og politikkutforming kan argumenteres for at ikke er løsbart med et rasjonelt planleggingsperspektiv (Wejs, 2014). I caset representerer havvindprosjektet en del av regjeringens mål om grønn omstilling (Klima- og miljødepartementet, 2021). Prosjektet er omfattende og inngripende i lokalsamfunnet på Utsira. Selv om klimaspørsmålet kan argumenteres for at har blitt institusjonalisert i samfunn og politikk, kan det fortsatt posere en utfordring for selve gjennomføringen av grønn omstilling. Statlige etater må samarbeide på nye måter i tildeling og utredning av nye havvindområder. Det har for eksempel blitt utarbeidet en ny forskrift til havenergilova, med formål å spesifisere loven, samt regulere konsesjonsprosesser (Olje- og energidepartementet, 2021a). I tillegg er det foreslått en veileder som skal beskrive konsesjonsprosess, arealtildeling og utforming av søknader for å bygge havvindkraft (ibid). Disse tilleggene til havenergilova kommer som følge av utfordringene knyttet til prosessen med konsesjons- og arealtildeling.

Så dermed så vil det jo være en prosess, rammeverket er jo ikke helt spikret og endringer i havenergiloven og tilhørende forskrift skal jo spikres i stortinget. Så det en del ting som skal skje, men det blir signalisert at det kan skje i 2022, og så har du en behandlingstid på dette på kanskje 9-12 måneder etterpå, så kan det jo godt hende at vi vet hvem som har vunnet et område da (Vestbø, Mulighetsutvikler i Haugaland Vekst)

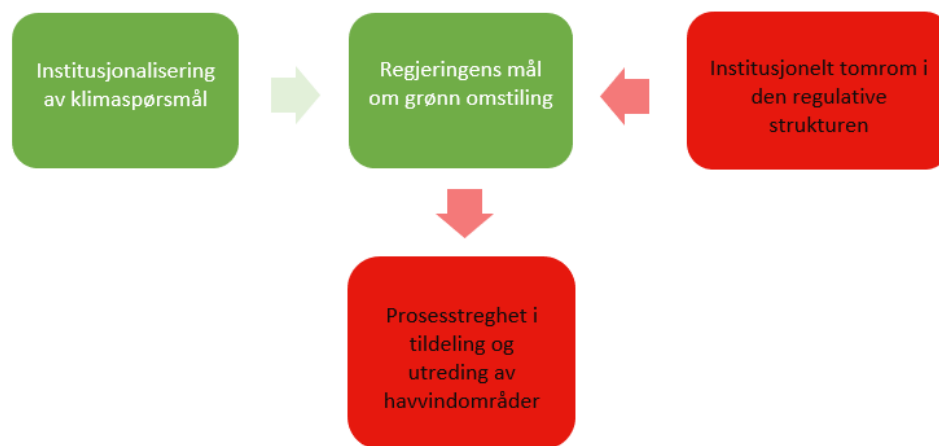
Kompleksiteten i dette prosjektet med en storstilt satsing på havvind som er et nytt venture i norsk satsing på grønn omstilling, sammenstilt med en utfordrende byråkratisk saksbehandlingsprosess tyder på at selv om klimaspørsmålet kan argumenteres for at har blitt institusjonalisert, så er grønn omstilling enda i en utviklingsfase, særlig i planlegging og saksbehandling. Det kan beskrives som et institusjonelt tomrom, hvor statlige virksomheter, næringsliv, kommunale aktører, samarbeider på nye måter, hvor det må utarbeides nye retningslinjer og tillegg til eksisterende lovverk (Hajer, 2003).

Så det er mange offentlige involvert, kanskje litt for mange av og til, fordi det er så tungt å få det drevet frem. Det er også private firmaer som det offentlige bruker, de kjøper konsulenter og juridisk rådgivning for eksempel [...] Olje- og energidepartementet sier at det går så sent fordi de har så mye å gjøre og de har så få folk, det er helt pinlig det. Hvis det er en nasjonal satsning så tenker jeg at det er til å grine av, da måtte de jo ansatt folk. Det blir

sagt at ansatte i olje- og energi er en flaskehals akkurat nå.

(Jensen, kommunedirektør)

Denne utfordringen stammer fra et gjenstridig problem som klimaspørsmålet representerer, hvor grønn omstilling institusjonaliseres i ulikt tempo i de regulative, normative og kultur-kognitive strukturene og fører til prosessstreghet.

Figur 7 Prosesstreghet som følge av institusjonelt tomrom

Figuren illustrerer hvordan regjeringens mål om grønn omstilling påvirkes av et institusjonelt tomrom, noe som skaper prosessstreghet i byråkratiske prosesser.

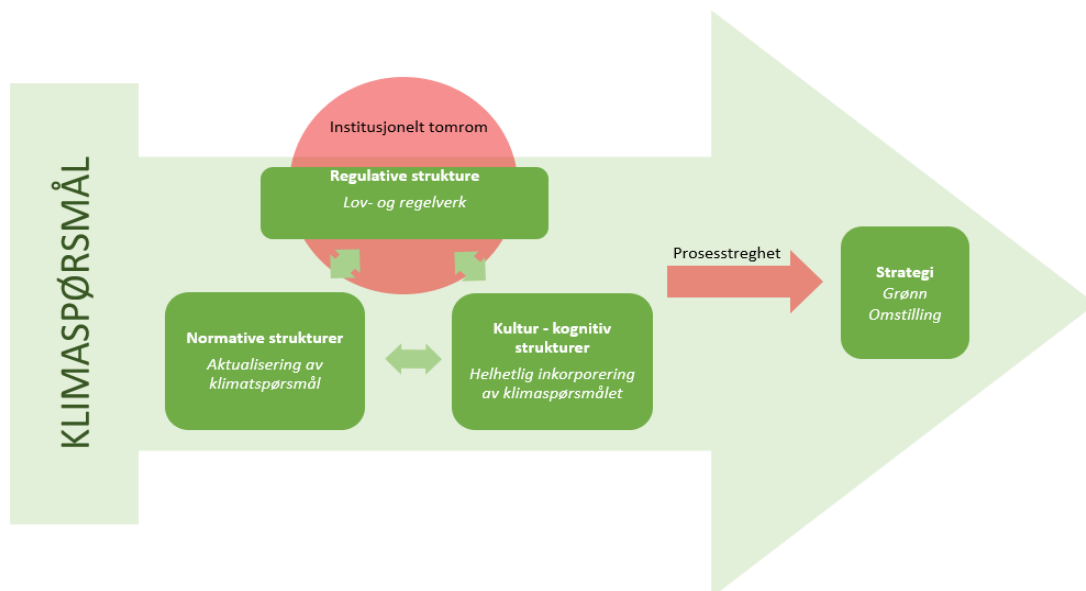
4.6 Diskusjon av institusjonaliseringen av grønn omstilling

I dette kapittelet har det blitt undersøkt hvordan klimafokus har hatt en institusjonaliserende effekt på grønn omstilling i Utsira kommune. Regulativt gis det føringer via lovverk, reglement og avtaler som pålegges via tvangspress. (Scott, 2008). Etterkommelse av de regulative føringene er nødvendig for å oppnå pragmatisk legitimitet i form av nytteverdi ovenfor styresmaktene. Normativt må kommunen opptre i tråd med forventningene fra omgivelsene for å oppnå moralsk aksept som gir organisasjonen en legitimitet i beslutninger og drift.

Hendelser som setter klimaspørsmålet på agendaen og tvinger organisasjonen til å ta stilling til grønn omstilling, utøver et normativt press. Videre har kommunen internalisert kulturelle verdier om klimaspørsmålet som gjør at det blir tatt for gitt at de skal være positive og

fremme grønn omstilling. Samlet kan det argumenteres for at dette fører til at grønn omstilling som følge av klimaspørsmål på agendaen gir basis for kognitiv legitimitet, at kommunen handler i tråd med forståelsen at det er en selvfølge at klimaspørsmålet må adresseres via grønn omstilling.

Videre argumenteres det for at grønn omstilling i et planleggingsperspektiv ikke er fullt institusjonalisert i de regulative strukturene. Havvindsatsing er et nytt venture for norsk strategi i grønn omstilling, hvor statlige instanser må samarbeide på nye måter og lov- og regelverk må utbedres for å håndtere kompleksiteten. Ved at grønn omstilling er i en institusjonaliseringsprosess i den regulative strukturen, fører det til kompleksitet og usikkerhet ovenfor organisasjoner som er deltakende i prosessen eller påvirket av prosjektet.

Figur 8 Klimaspørsmålet institusjonaliseres, illustrert med institusjonelt tomrom og prosesstregghet

Klimautfordringene er et komplekst, gjenstridig problem som krever en helhetlig politikk og strategi for å løses (Rittel & Webber, 1973). Ved at de regulative strukturene krever tid å utbedre til å håndtere nye teknologiske ventures, fører det til prosesstreggheten. Informantene påpekte at kommunen hadde veldig lite kontakt med statlige etater med ansvar for prosessene. Det kan argumenteres for at en mer helhetlig inkorporering av kommunen i en tidligere fase i tildeling og konsesjonsprosessen kunne resultere i mer støtte blant omgivelsene til prosjektet. Informantene uttrykket en viss frustrasjon over å bli holdt på sidelinjen, som en aktiv tilskuer, hvor de egentlig ønsket mer informasjon og kontakt med de ansvarlige etatene. Dette kunne ført til at kommunen kunne utvist mer trygghet i holdningene de kommuniserer til prosjektet ovenfor lokalbefolkning. Ved at de aktivt blir tatt med og holdt oppdatert i prosessen, kunne det gitt hele prosessen legitimitet ved åpenhet, som kunne være basis for *aktiv* støtte i

lokalbefolkningen (Suchman, 1995). Ordfører Klovning påpekte usikkerheten rundt tildelingskriteriene i prosessen, hvor Haugalandsordførerne gikk sammen og sendte brev for å få mer klarhet.

Jeg har vært med på et felles brev fra Haugalands ordførerne i forhold til den prosessen. De hadde en pressekonferanse her hvor de tok og sa at det skulle være auksjon på Sørli-Nordsjø og så var det litt, mer diffust om det ble auksjon på Utsira Nord eller kvalitativ (tildeling). Og kvalitativ da er det ikke pengene som rår på en måte (Klovning, Ordfører)

Usikkerheten som uttrykkes av informantene kan komme på bakgrunn av at institusjonelle føringer har en tendens til å utvikle seg i avgrensede siloer (March & Olsen, 1989). Dette gir belegg til argumentet om at grønn omstilling enda er i en institusjonaliseringsfase hvor Utsira kommune utsettes for usikkerhet som videre kan virke utfordrende for legitimitetsgrunnlaget.

5.0 Utstillingsvinduet sett innenfra

I denne delen av analysekapittelet skal jeg undersøke hvordan havvindprosjektet påvirker Utsira kommunes identitet som følge av institusjonelle forventninger. Dette gjøres ved å analysere hvordan de presenterer organisasjonen via *storytelling* og *image*.

5.1 Fortellingen om Utsira

For å plukke opp og analysere det kultur-kognitive fenomenet i caset, er det lagt ned arbeid og fokus på retorikk (Frandsen & Johansen, 2011). Hvilke ord brukes, hvordan ordene brukes, er de positivt eller negativt ladet? Dette ble gjort for å komme inn under overflaten og å undersøke det kognitive aspektet i et ny-institusjonelt perspektiv på organisasjonen. Det er utvist forsiktighet for å unngå feiltolkninger og utsagn tatt ut av kontekst. En av de første kategoriene som ble opprettet i kodingsprosessen fikk navnet «fortelling». Det var en gjentakende trend at informantene tok opp «*fortellingen til Utsira*» «*historien om Utsira*» og lignende. Noe av innholdet i denne kategorien gjengis her og analyseres for å gripe det kognitive aspektet i empirien.

Jeg har hatt mye kontakt i energispørsmål. Vi har en visjon som heter "Utsira gir energi", og det er ikke bare de vindmøllene vi har, men det er at du skal få energi av å snakke med oss, og kjenne at Utsira bryr seg om omverden. (Grimsby, miljø- og jordbrukssjef)

«Utsira bryr seg om omverden», «energi av å snakke med oss» er formuleringer som bygger opp under verdiene kommunen har internalisert. Informanten setter *Utsira* opp i forhold til *omverden*, noe som kan tyde på et uttrykk for en samlet organisatorisk identitet som har en relasjon til kulturen kommunen opererer i tilknytning til. Denne tilknytningen er positivt ladet

fra informantens side som en representant for kommuneorganisasjonen, hvor formuleringen «*bryr seg*» uttrykker en omtanke om de verdier kulturen anser som viktige. En slik formulering danner grunnlag for kognitiv legitimitet som baseres på en delt meningsforståelse mellom organisasjonen og omgivelsene. «*To adopt an orthodox structure or identity in order to relate to a specific situation is to seek the legitimacy that comes from the cognitive consistency*» (Scott, 2008).

Utstillingsvindu for teknologi

I intervju med miljø- og jordbrukssjef Grimsby kom vi inn på Utsiras holdning til teknologi og energi. Han uttrykte at «*folk er veldig positive til alt som skjer på energifronten*» og videre utdypet han:

Ja, vi sa i 2009 at vi skulle være nullutslippskommunen. Og det gikk jo mye opp mot mål som den forrige regjeringen hadde [...] Alle nye biler vi kjøper de er elektriske og så det er mye enklere å gjøre ting i en liten kommune for vi kan bli et utstillingsvindu på teknologien på Utsira. Så det har i grunnen alltid vært positivitet til vindkraft her ute. Men det er jo splittelse på vind på land og ute i havet. (Grimsby, miljø- og jordbrukssjef)

Utsira kommune har fra 2009 hatt mål om å være nullutslippskommune. Det kan være en mulighet at kommunen har sett, følt på og handlet etter press fra regulative og normative strukturer og videre brukt dette til praktiske egeninteresser om å gjøre stedet til en attraktiv plass. Formuleringen om «*utstillingsvindu for teknologien*» kan ses på som en eksternalisering av kommunens verdier, men også som en representasjon for verdier denne teknologien representerer. I et samfunn hvor grønn omstilling og klimaspørsmål er på agendaen, med konflikt om den praktiske gjennomførelsen – jf. studiene nevnt i kapittel 4.2.1 om nordmenns holdninger til vindkraft – kan det antas at teknologi kan brukes som et symbol for å legitimere kommunens valg og beslutninger ovenfor omgivelsene. Denne typen legitimitet samsvarer med normativ og kognitive strukturer, hvor det refereres til positive *holdninger* som er representert av lokalsamfunnet. Holdningene viser til en felles forståelse av det positive en grønn omstilling medfører, noe som samkjører kommunens ønsker med holdningene til omgivelsene. Videre forteller informanten om besøk de har hatt på øya av potensielt konsesjonssøkende selskaper.

Vi har gått mye på selskapene som kommer her, og forteller vår historie. Vi hadde besøk av [selskap], fra [land], vi har hatt besøk av veldig mange forskjellige slags selskaper (Grimsby, miljø- og jordbrukssjef)

Informanten bruker formuleringen om «*vår historie*». Det kan antas at historien det refereres til er Utsiras historie og ikke bare kommuneorganisasjonen, og at på denne måten kobles kommuneorganisasjonen sammen med lokalsamfunn. Dette kan være en måte å fremme organisasjonens normer, verdsett og trossystemer som sammenfallende med omgivelsene organisasjonen er en del av, samt den sosiale strukturen den opererer innenfor. (Suchman, 1995). Ved at grønn omstilling blir institusjonalisert kan det tenkes at Utsira kommune knytter sin identitet opp mot omgivelsene for å legitimere de normative og kulturelle aspektene. Videre kan dette betraktes som en form for selv-representasjon om hvordan de ønsker å fremstå. (Gioia, et al., 2000).

5.2 Selv-representasjon

Hvordan vil et stort prosjekt som Utsira Nord påvirke kommunens identitet? Det ble uttrykket bekymring for om prosjektet tok mye plass.

Vi har innflytelse ja, det blir veldig som et brenn glass akkurat nå, det er så mye snakk om Utsira Nord i alle sammenhenger. Så klart det heter jo faktisk Utsira Nord så når de begynte å kalle øyna vår for Utsira øy for å skille det fra Utsira Nord. Statnett, de bruker konsekvent Utsira ØY. Det er vel litt skummelt hvis vi også skal gjøre det, men det er faktisk slik at hvis vi må skille oss så må vi bruke det. Det har kanskje noe med spørsmålet ditt å gjøre, hvordan vi oppfatter oss selv, Utsira Nord blir større enn Utsira Øy, fordi det er så stor samfunnsinteresse knyttet til det (Jensen, kommunedirektør)

Informanten poengterer utfordringen med størrelsen på prosjektet hvor de må skille mellom Utsira Nord som er prosjektområdet for havvindmøller og Utsira øy. Formuleringen «*Det er vel litt skummelt hvis vi også skal gjøre det*» tyder på en bekymring om at prosjektet er overbærende ovenfor kommunen, og videre at identiteten til Utsira på en måte endres eller blir smeltet sammen med havvindprosjektet. Denne bekymringen begrunnes av hvordan omgivelsene oppfatter Utsira, hvilket image de presenterer, som igjen kan påvirke og endre identiteten (Gioia et al., 2000). «*Det er så mye snakk om Utsira Nord, i alle sammenhenger*» tyder på hvordan denne prosessen smitter over i andre sammenhenger, noe som kan bidra til å forme identiteten og endre hvordan Utsira kommune oppfatter seg selv og hvordan omgivelsene oppfatter dem. Det er et vesentlig poeng i denne studien hvordan havvindprosjektet påvirker kommunens identitet. Den klassiske forståelsen av organisatorisk identitet hviler på tre pilarer, det som er *sentralt*, *særegent* og *varig* ved organisasjonen (Albert & Whetten, 1985). Videre undersøkes det hvordan kommunen sender et *image* ut til

omgivelsene, og videre hva reaksjonene på dette imaget betyr tilbake til identiteten til kommunen.

5.2.1 Kringkasting av image med storytelling

Organisatoriske fortellinger kan rettes utover mot omgivelsene med mål om å kommunisere organisasjonens visjon, strategi og misjon ovenfor ulike grupper (Røvik, 2009). Hvilket *image* Utsira kommune presenterer er en måte å fremme de positive sidene ved kommunen og lokalsamfunnet. I havvindprosjektet og utbygging av trafostasjoner på Utsira som skal støtte havvindmøllene blir det ifølge en informant nødvendig med arkeologiske utgravinger. Informanten forteller at de oppfordrer selskapene til å se positivt på dette på grunn av den store samfunnsnyten.

«Da må de se på den delen av kostnadene som en måte å bygge et godt omdømme på, og for oss er så er jo den informasjonen fra sånne utgravinger ekstremt interessant da, å belyse historien mer på Utsira» (Jensen, kommunedirektør).

På den måten sender Utsira kommune normativt press til potensielle konsesjonssøkende selskaper, basert på verdiene til lokalsamfunnet, som videre gir grunnlag for legitimitet. Normer definerer legitime måter å oppnå verdifulle resultater (Scott, 2008). Normene Utsira sender til selskapene er basert på verdiene i de normative strukturene kommunen har institusjonalisert. På den måten kan både selskapene og kommunen oppnå legitimitet i omgivelsene ved å bruke historien om Utsira som verktøy, både for kommuneorganisasjonens image og selskapers omdømmebygging.

Videre kan historien om Utsira kan ses på som en eksternalisering av identiteten til kommuneorganisasjonen. Ved å koble sammen lokalhistorie og organisasjon utvikler kommunen over tid et distinkt preg og en særegen identitet, som gjør at de kan karakteriseres som en institusjon i samfunnet (Røvik, 2009). Identiteten kringkastes via historier til lokalsamfunn, men også andre omgivelser. Den representerer det positive ved organisasjonen og lokalsamfunnet og utgjør et image sendt til utenforstående. *«Så vi har egentlig sånn interessant sivilisasjonsutviklings, kystutviklings, kommunikasjon på sjø, teknologisk utvikling som er ekstremt interessant»* (Jensen, kommunedirektør). Sitatet ovenfor er illustrerende for hvordan kommunen bygger imaget sitt på lokalhistorie og kobler det sammen med organisasjonshistorien. Havvindprosjektet vil uten tvil bli en sentral del av Utsira kommunes historie fremover i tid, da er det spesielt viktig for kommunen at prosjektet blir tildelt selskaper som utviser de samme verdiene som kommuneorganisasjonen og lokalsamfunnet.

Informantene påpekte at de ønsket en kvalitativ tildelingsprosess, i motsetning til auksjonstildeling. Dette uttrykkes som et ønske for å sikre at Utsira ikke blir utnyttet og får noe igjen av prosjektet, som fører til en positiv historie for kommunen.

5.2.2 Resultater kan endre holdninger og videre påvirke kommunens selvforståelse

Utsira kommune kommer til å få havvindparken i havgapet utenfor øya, noe som går på bekostning av naturhensyn, som kommunedirektør Jensen beskriver at «*det er naturopplevelser som blir på en måte ødelagt*» og «*Så vil det altså være en slags skog av vindmøller, og hvordan opplevelsen av det blir, det handler jo også hva folk tenker om vindkraft*». Over tid kan omgivelsenes holdninger til prosjektet endres, hvor informanter påpekte at det er viktig at Utsira får noe igjen i form av arbeidsplasser, infrastruktur o.l.

Det er jo en forventning om at vi skal være positive, men allikevel er det litt risikosport å være for positive. Det er for sent å snu liksom, når de allerede har fått det tildelt. Hvis det ender opp med at vi ikke får noe igjen så skulle du kanskje ønske at du var mer kritisk, og at du sa nei. (Klovning, Ordfører)

Holdningene til imaget til Utsira kommune – som er *desired future image* kringkastet av eliter – er avhengig av sluttresultatet til prosjektet (Gioia & Thomas, 1996). Hva kommunen får igjen, hvordan folk opplever endringene i horisonten, om det blir nye arbeidsplasser, ny infrastruktur mv. er en essensiell faktor. Image er en pådriver for organisasjonsmedlemmers refleksive forståelse av hvordan de definerer organisasjonen, hvor imaget kan være destabiliserende faktor for identiteten (Gioia et al., 2000). Blir imaget påvirket eller endret av eksterne faktorer, kan det forårsake at organisasjonen selv må reflektere over egen identitet og adaptere til hvordan de mener andre forstår organisasjonen og dens hensikt. Legitimiteten til organisasjonen avhenger av en sammenkobling mellom identitet og hensikt, hva organisasjonen jobber for, hvilke valg som blir tatt, om valgene er i tråd med de regulative strukturene, normene og verdien i samfunnet og om organisasjonen oppnår legitimitet ved å ta beslutninger ut fra de rette premissene (Suchman, 1995).

Hvor mye tåler samfunnet?

Kommunedirektøren tar opp dette av eget initiativ når hun ble spurt om det var noe hun ønsket at hun hadde blitt spurt om «*Ja det der med, hva slags tålegrense har et sånn lite samfunn i forhold til inngrep og endringer?*»

Men på en eller annen måte, en eller annen plass går jo smertegrensen, der vi faktisk sier nei til en stor bedrift, fordi vi ikke vil ødelegge landskapet vårt eller at vi er så glade i den

lokaliteten og den betyr så mye for oss at vi faktisk sier nei til ting. Smertefullt, men det kan komme. (Jensen, kommunedirektør)

På den ene siden, hvor mye samfunnet godtar før det blir reaksjoner, hvor mye vil lokalsamfunnet gå med på og hva får de igjen er en nyansert balansegang kommunen må ta hensyn til. På den andre siden hvor mye samfunnet tåler av fysiske inngrep. Utsira er en liten øy og store inngrep i infrastruktur eller natur kan fort få konsekvenser for organisasjonens selvforståelse og identitet.

5.3 Diskusjon av identitet og selv-representasjon

Utsira kommune står i sentrum av et stort statlig prosjekt om grønn omstilling. De står mellom potensielt konsesjonssøkende selskaper av internasjonal kaliber, statlige etater som styrer prosessen og tar beslutninger og lokalsamfunn som må leve med resultatene av prosjektet. Utsira kommune ønsker å få noe igjen som resultat av prosjektet, i form av utbygging og forbedring av infrastruktur, arbeidsplasser, økonomiske insentiver, men det er usikkert hva sluttresultatet blir og hvordan organisasjonen blir oppfattet. Ordfører Klovning påpekte dette da hun karakteriserte det som *risikosport* å være så positive til prosjektet. Hva om de ikke får noe særlig igjen? Hva om synet av en skog av vindmøller i solnedgangshorizonten endrer holdninger til prosjektet?

En klassisk konseptualisering av organisatorisk identitet er det som er særegent, varig og sentralt i organisasjonen (Albert & Whetten, 1985). Utsira kommune påvirkes av institusjonelle føringer, samtidig som de er en institusjon i de lokale omgivelsene. Over tid har de internalisert de kulturelle strukturene de opererer innenfor inn i den organisatoriske identiteten. Den institusjonaliserte verdien om grønn omstilling kommer til uttrykk hvor havvindprosjektet brukes som symbol for å legitimere organisasjonens holdninger og verdier.

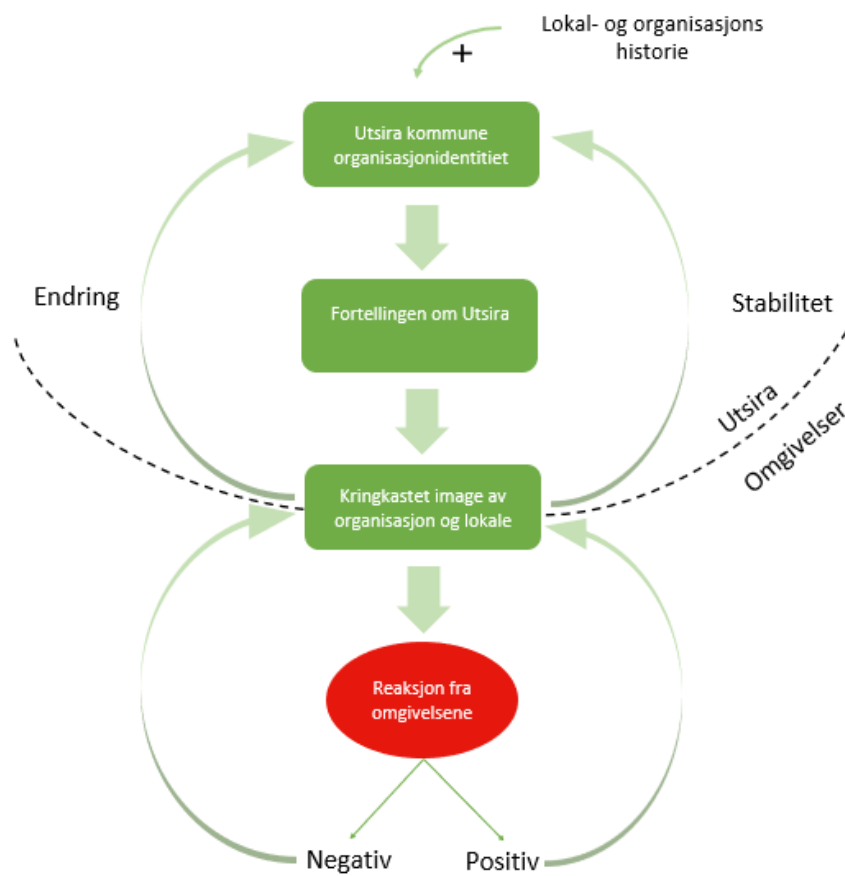
«Hvem er vi?» «Hvordan ønsker vi å bli oppfattet?» er sentrale spørsmål i organisasjoners utforming av identitet. Informantene uttrykket bekymring for størrelsen på prosjektet, hvor det kunne være overbærende for kommunen og at havvindprosjektet på Utsira Nord kan blir større enn Utsira øy. Videre ble det funnet belegg for at kommunen aktivt kobler sammen imaget de kringkaster med havvindprosjektet, blant annet via nettsiden www.Utsira.no. Kommunen kringkaster imaget via historien om Utsira, hvor de bruker lokalsamfunnets historie til å konstruere et bilde de ønsker omgivelsene skal se, og hvordan de ønsker omgivelsene skal oppfatte kommunen. Om holdninger til havvindmøllene skulle endres over tid, kan det føre til en reaksjon på det imaget kommunen har bygget (Gioia & Thomas, 1996).

Identitet som flytende eller varig fenomen?

Det er en etablert teoretisk forståelse at organisasjonsidentitet er det som er varig, særegent og sentralt ved en organisasjon (Albert & Whetten, 1985). Men kan begrepet *varig* problematiseres? Identiteten til Utsira kommune tenkes å bli nært knyttet til havvindprosjektet. Grønn omstilling er ikke noe nytt for Utsira med dette prosjektet, de har som nevnt hatt en visjon om å fremstå som en nullutslippskommune siden 2009, samt at de har to vindmøller på øya allerede. Allikevel er et prosjekt av denne størrelsen og ettervirkningene av det av et så stort omfang og med mye usikkerhet, spesifikt til hva kommunen får igjen og hvordan det påvirker øya, at det kan tenkes at Utsira kommunes identitet blir nært koblet sammen med havvindprosjektet. Som en informant nevnte, har kommunen tatt internettdomenet «Utsira» (www.Utsira.no), som er utenom kommunesidene, hvor man kan finne masse informasjon om havvindprosjektet og presentasjon om Utsira som samfunn generelt. Det er en sammenkobling av Utsira som organisasjon og Utsira som samfunn, hvor de fremmer idéen om at de er en, eller skal bli, en kraftkommune. Headingen på nettsiden er et fyrtårn med teksten «Utsira gir energi», som kan tolkes på to måter. Kommunen er, og skal bli, en kraftkommune, samtidig – som en informant påpekte – *«vi har en visjon som heter "Utsira gir energi", og det er ikke bare de vindmøllene vi har, men det er, du skal få energi av å snakke med oss, og kjenne at Utsira bryr seg om omverden»*. På denne måten kringkaster kommunen et *desired future image* som en kraftkommune og sammenkobler det med kjerneverdier i identiteten til organisasjonen.

Viderefører en denne tankegangen kan en problematisere hvordan identiteten nært knyttet med grønn omstilling, og i forlengelse, havvindprosjektet, kan endres over tid basert på holdninger og institusjonelle føringer. Som kommunedirektør Jensen påpekte: *«det kommer an på hvem som vinner opinionen om vindkraft til havs»*. Kommunen fremmer imaget om kraftkommunen til omgivelsene, om opinionen endres over tid i en negativ retning, vil det skape reaksjoner på det imaget kommunen har bygget opp. Dette kan videre ha en effekt på identiteten til organisasjonen. Image er hvordan organisatoriske eliter ønsker at utenforstående skal oppfatte organisasjonen (Gioia, et al., 2000). Dreier diskursen om havvind i negativ retning vil det utøves et normativt press på kommunen som kan tvinge organisasjonen til å revurdere sin holdning til havvindkraftprosjektet. På den måten vil en sterk nok reaksjon på imaget kommunen sender ut, kunne føre til, over tid, endringer i organisatoriske identiteten til å stemme overens med de normative føringene i omgivelsene. Denne selv-refererende

prosessen utfordrer den etablerte definisjonen av organisatorisk identitet som det som er *varig* ved organisasjonen.

Figur 9 Reaksjoner på image

Figuren illustrerer prosessen hvordan reaksjoner fra omgivelsene på imaget Utsira kringkaster kan føre til endring eller stabilitet i organisasjonsidentiteten.

6.0 Konklusjon og avsluttende betraktninger

Studiens formål har vært å undersøke hvordan Utsira kommune blir påvirket av havvindprosjektet i området utenfor øya. Kapittel 4 undersøker hvordan klimaspørsmålet har blitt institusjonalisert og hvordan Utsira kommune utsettes for uformelle og formelle forventninger og press. Analysen er gjennomført i et ny-institusjonelt perspektiv hvor Scotts (2008) tre pilarer for institusjonalisering er anvendt, sammen med legitimitetsteori med utgangspunkt i Suchmans (1995) tre typer av legitimitet. Klimaspørsmålet og grønn omstilling undersøkes via regulative, normative og kultur-kognitive strukturer. Det blir funnet at klimaspørsmålet melder seg for kommunen via tvangspress i de regulative strukturene, samt moralsk og verdimesig fra omgivelsene kommunen er en del av. Kommunen må ta stilling til disse føringene for å fremstå legitime ovenfor omgivelsene. Samlet fører dette til at kommunen inkorporerer klimaspørsmålet i organisasjonen som en tatt-for-gitt holdning til grønn omstilling.

Videre ble det funnet at selv om det er belegg for å påstå at klimaspørsmålet er institusjonalisert, argumenteres det for at grønn omstilling enda er i en institusjonaliseringsfase i den regulative strukturen, som fører til treghet i prosessen med tildeling av konsesjon og arealer til utbygging av havvindparken. Denne tregheten kommer som følge av at den normative strukturen opererer i et institusjonelt tomrom hvor det må utarbeides tillegg til lov- og regelverk, for å håndtere den byråkratiske prosessen og sikre en ordentlig saksbehandlingsprosess illustrert i figur 8.

Kapittel 5 i analysen tar for seg hvordan kommuneorganisasjonens identitet påvirkes av forventningene fra regulative-, normative- og kultur-kognitive strukturer. Med utgangspunkt i forståelsen av identitet som noe som er sentralt, varig og særegent for organisasjonen, undersøkes Utsira kommunes kringkasting av image ovenfor omgivelsene med fortellingen om Utsira som verktøy (Albert & Whetten, 1985). Funnene i denne delen av analysen problematiserer et element av den klassiske forståelsen av organisasjonsidentitet nemlig om organisasjoners identitet er mer fleksibel og flytende enn den er varig.

Ved at kommunen sender ut et image, som er et bilde av de beste sidene ved organisasjonen og hva de står for basert på institusjonaliserte normer og verdier åpner det opp for evaluering av omgivelsene. Mottakerne av imaget tar stilling til hvordan de forholder seg til organisasjonen basert på de gjeldene normene og verdiene. Skulle diskursen rundt havvindmøller endres over tid – jf. sterke reaksjoner mot vindmøller på land – vil det komme

reaksjoner på imaget kommunen sender ut. Den reaksjonen argumenterer jeg for at kan føre til en endring i Utsira kommunes organisasjonsidentitet, som videre sender ut et nytt, justert image, som er mer i tråd med holdninger og verdier fra omgivelsene kommunen opererer innenfor.

6.1 Begrensninger ved studien og videre forskning

Denne oppgaven har undersøkt Utsiras kommune opplevelse møte med institusjonelle omgivelser i havvindprosjektet Utsira Nord. Ved bruk av ny-institusjonell teori, legitimitets- og identitetsteori må en gjøre valg som avgrenser caset til en overkommelig størrelse. Jeg har prioritert bort potensielt interessante vinklinger, hvor prioriteten har vært på å skape en helhetlig, gjennomført oppgave. For eksempel kunne det vært interessant å utforske andre teoretiske vinklinger som styring gjennom nettverk eller fleksibel samforvaltning, hvor en undersøker påstanden om at gjenstridige problemer i liten grad kan løses av mål- og resultatstyring. Her kunne fokuset være på Utsira kommunes rolle og samhandling med ulike grupperinger i omgivelsene og hvilken rolle de har. Ved at Utsira ikke har formelt planleggingsansvar i prosessen, står de i en unik posisjon hvor de kan være passive eller aktivt ta en rolle og forsøke å påvirke. Informantene poengterte dette i mine intervjuer, hvor de gjør en stor jobb i å tilrettelegge for besøkende selskaper og å utøve innflytelse i uformelle kanaler.

Gitt tidsaspektet i prosjektperioden ble det gjort én intervjurunde med informantene som gjør at studien ikke tar for seg caset over tid, men undersøker et stillbilde av prosessen. Oppgaven har hovedsakelig undersøkt caset ut ifra ansatte i Utsira kommunes perspektiv, det ble intervjuet fem ansatte i kommunen, en Ordfører, samt én person fra Haugaland kraft. Dette setter visse begrensninger for empirien en samler inn og hva som er mulig å undersøke. For eksempel er en bundet til perspektivet fra en organisasjon, som kan gjøre at en danner seg et mindre nyansert bilde caset enn om man hadde et bredere utvalg fra andre grupper involvert i prosjektet. Det kunne vært interessant å intervjuer representanter fra selskapene som besøkte Utsira eller ansatte i etater med ansvar for areal- og tildelingsprosessen. Ved at holdninger er et sentralt element i oppgaven, kunne det vært interessant å intervjuer lokalbefolkning uten formell tilknytning til kommunen, for å belyse holdninger dypere. Videre ville det vært veldig interessant å følge tildelings- og utbyggingsprosessen over tid og gjøre flere runder med intervjuer. Her kunne en undersøke om og hvordan holdninger endrer seg, om kommunens rolle utvikles og endres eller om deres egen organisasjonsidentitet påvirkes og utvikles.

Litteratur

- Albert, S., & Whetten, D. A. (1985). Organizational identity. *Research in Organizational Behavior*, 7, 263–295.
- Alvesson, M. (1990). Organization: From Substance to Image? *Organization Studies*, 11(3), 373–394.
<https://doi.org/10.1177/017084069001100303>
- Alvesson, M., & Sköldbäck, K. (2018). *Reflexive Methodology: New vistas for Qualitative Research* (3. utg.). Sage Publications Ltd.
- Ashforth, B. E., & Mael, F. A. (1996). ORGANIZATIONAL IDENTITY AND STRATEGY AS A CONTEXT FOR THE INDIVIDUAL. *Advances in Strategic Management*, 13, 19–64.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Penguin Books.
- Boxenbaum, E., & Jonsson, S. (2017). Isomorphism, Diffusion and Decoupling: Concept Evolution and Theoretical Challenges. I R. Greenwood, C. Oliver, T. Lawrence, & R. Meyer, *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism* (s. 77–97). SAGE Publications Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781446280669.n4>
- Christensen, T., Lægred, P., & Røvik, K. A. (2021). *Organisasjonsteori for offentlig sektor* (4 utg.). Universitetsforlaget.
- Corfee-Morlot, J., Kamal-Chaoui, L., Donovan, M. G., Cochran, I., Robert, A., & Teasdale, P. J. (2009). Cities, Climate Change and Multilevel Governance. *OECD Environmental Working Papers*, 14, 127. <https://doi.org/10.1787/220062444715>
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147–160. <https://doi.org/10.2307/2095101>
- Dowling, J., & Pfeffer, J. (1975). Organizational Legitimacy: Social Values and Organizational Behavior. *Pacific Sociological Review*, 18(1), 122–136. [https://doi.org/DOI: 10.2307/1388226](https://doi.org/DOI:10.2307/1388226)
- Dutton, J. E., & Dukerich, J. M. (1991). Keeping an Eye on the Mirror: Image and Identity in Organizational Adaptation. *Academy of Management*, 34(3), 517–554. [https://doi.org/DOI: 10.2307/256405](https://doi.org/DOI:10.2307/256405)

- Dutton, J. E., Dukerich, J. M., & Harquail, C. V. (1994). Organizational Images and Member Identification. *Administrative Science Quarterly*, 39(2), 239–263.
<https://doi.org/10.2307/2393235>
- FN. (2020). *Parisavtalen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>
- FN. (2022). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Frandsen, F., & Johansen, W. (2011). *Rhetoric, Climate Change, and Corporate Identity Management*. 25(3), 511–530. <https://doi.org/DOI: 10.1177/0893318911409663>
- Gioia, D. A., Corley, K. G., & Hamilton, A. L. (2013). Seeking Qualitative Rigor in Inductive Research: Notes on the Gioia Methodology. *Organizational Research Methods*, 16(1), 15–31.
<https://doi.org/10.1177/1094428112452151>
- Gioia, D. A., Schultz, M., & Corley, K. G. (2000). Organizational Identity, Image, and Adaptive Instability. *The Academy of Management Review*, 25(1), 63–81. <https://doi.org/DOI: 10.2307/259263>
- Gioia, D. A., & Thomas, J. B. (1996). Identity, Image, and Issue Interpretation: Sensemaking During Strategic Change in Academia. *Administrative Science Quarterly*, 41(3), 370–403.
<https://doi.org/10.2307/2393936>
- Golant, B. D., & Sillince, J. A. A. (2007). The Constitution of Organizational Legitimacy: A Narrative Perspective. *Organization Studies*, 28(8), 1149–1167.
<https://doi.org/10.1177/0170840607075671>
- Habberstad, M. (2020). *Vindmotstand økt med 68 prosent—Den Norske Turistforening*.
<https://www.dnt.no/artikler/nyheter/22328-vindmotstand-kt-med-68-prosent/>
- Hajer, M. (2003). Policy without polity? Policy analysis and the institutional void. *Policy Sciences*, 36(2), 175–195. <https://doi.org/DOI: 10.1023/A:1024834510939>
- Hannan, M. T., & Carroll, G. R. (1992). *Dynamics of Organizational Populations: Density, Legitimation, and Competition*. Oxford University Press.
- Havenergilova. (2010). *Lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova)—Lovdata*.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-06-04-21>

Havvind i Norge—NVE. (u.å.). Hentet 24. mars 2022, fra

<https://www.nve.no/energi/energisystem/vindkraft/havvind-i-norge/>

He, H., & Brown, A. D. (2013). Organizational Identity and Organizational Identification. *Group and Organizational Management*, 38(1), 1–35. <https://doi.org/10.1177/1059601112473815>

Klassifisering av data og informasjon—Universitetet i Oslo. (u.å.). Hentet 17. mars 2022, fra

<https://www.uio.no/tjenester/it/sikkerhet/lsis/tillegg/lagring/infoklasser.html>

Klemsdal, L. (2013). *Hva trenger vi ledere til? Organisering og ledelse i komplekse arbeidssituasjoner* (1. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Klima- og miljødepartementet. (2021, oktober 22). *Det grønne skiftet* [Redaksjonellartikkel].

Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/det-gronne-skiftet/id2879075/>

Klimaloven. (2017). *Lov om klimamål (klimaloven)*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-60>

Klima- og miljødepartementet, K. (2021). *Internasjonale klima- og miljøavtaler* [Redaksjonellartikkel].

Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/internasjonale-klima-miljoavtaler/id2344798/>

Kommunal- og distriktsdepartementet. (2020, mai 22). *Planlegging i sjøområdene*

[BrosjyreVeiledning]. Regjeringen.no; regjeringen.no.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/planlegging-i-sjoomradene/id2700314/>

Kommuneloven. (2018). https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83#KAPITTEL_1

Kommuneplan, Utsira. (2013). *Kommuneplan for Utsira 2012 – 2022—Del 1 samfunnsdelen*. Utsira

kommune. https://www.utsira.kommune.no/tema/bolig-og-eiendom/kommunal-planlegging/kommuneplan-1/revisjon-av-kommuneplan-2012-2022/samfunnsdel-til-kommuneplan-2012-2022/at_download/file

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering Institutions: The organizational basis of politics*.

Free Press.

- March, J. G., & Olsen, J. P. (1996). *J. G. March—Institutional Perspectives on Political Institutions*.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.1996.tb00242.x>
- Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pirani, A., Connors, S. L., Péan, C., Berger, S., Caud, N., Chen, Y., Goldfarb, L., Gomis, M. I., Huang, M., Leitzell, K., Lonnoy, E., Matthews, J. B. R., Maycock, T. K., Waterfield, T., Yelekçi, Ö., Yu, R., & Zhou, B. (Red.). (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340–363. <https://doi.org/10.1086/226550>
- Miljødirektoratet. (2021). *Klima*. Miljøstatus. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/klima/>
- Miljødirektoratet. (2022). *Hovedfunn i tredje del i sjette hovedrapport—Miljødirektoratet*. Miljødirektoratet/Norwegian Environment Agency.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/fns-klimapanel-ipcc/dette-sier-fns-klimapanel/sjette-hovedrapport/hovedfunn-i-tredje-del-i-sjette-hovedrapport/>
- NVE. (2019). *Vindkraft til havs—NVE*. NVE.no.
<https://www.nve.no/energi/energisystem/vindkraft/vindkraft-til-havs/>
- Olje-og energidepartementet. (2021a). *Havenergilova* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/fornybar-energi/havenergiloven/id2876913/>
- Olje-og energidepartementet. (2021b, juni 11). *Høring—Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraft til havs, og forslag til endringer i havenergilova og havenergilovforskrifta*. [Horing]. Regjeringen.no; regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-veileder-for-arealtildeling-konsesjonsprosess-og-soknader-for-vindkraft-til-havs-og-forslag-til-endringer-i-havenergilova-og-havenergilovforskrifta/id2860575/>
- Olje-og energidepartementet. (2021c, november 8). *Styrker satsinga på havvind* [Pressemelding]. Regjeringa.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/nn/aktuelt/regjerina-styrkar-arbeidet-med-havvind-i-olje-og-energidepartementet/id2884658/>

- Olje-og energidepartementet. (2022). *En nødvendig gjenåpning for vindkraft* [Taleartikkel].
Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/en-nodvendig-gjenapning-for-vindkraft/id2909724/>
- Pedersen, J. L. (2019). *Nordmenns holdninger til vindkraft*. 1–11. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/turistforeningen/files/df70923b81e278227037a6ee620e64fc0a972a49.pdf>
- Pedersen, J. S., & Dobbin, F. (2006). In Search of Identity and Legitimation: Bridging Organizational Culture and Neoinstitutionalism. *American Behavioral Scientist*, 49(7), 897–907.
<https://doi.org/10.1177/0002764205284798>
- Petts, J., Owens, S., & Bulkeley, H. (2008). Crossing boundaries: Interdisciplinarity in the context of urban environments. *Geoforum*, 39(2), 593–601.
<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2006.02.008>
- Pratt, M. G. (2003). DISENTANGLING COLLECTIVE IDENTITIES. *Research on Managing Groups and Teams*, 5, 161–188. [https://doi.org/10.1016/S1534-0856\(02\)05007-7](https://doi.org/10.1016/S1534-0856(02)05007-7)
- Regjeringen. (2019, november 7). *Økonomiforvaltning i kommuner og fylkeskommuner* [Oversiktsside]. Regjeringen.no; regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneokonomi/okonomiforvaltning/id2006194/>
- Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences*, 4, 155–169. <https://doi.org/10.1007/BF01405730>
- Røvik, K. A. (1998). *Moderne organisasjoner: Trender i organisasjonstenkningen ved tusenårsskiftet*. Fagbokforlaget.
- Røvik, K. A. (2009). *Trender og translasjoner: Ideer som formet der 21. Århundrets organisasjon* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Schuler, M. (2004). Management of the Organizational Image: A Method for Organizational Image Configuration. *Corporate Reputation Review*, 7(1), 37–53.
<https://doi.org/10.1057/palgrave.crr.1540210>
- Scott, W. R. (2008). *Institutions and organizations: Ideas and interests* (3. utg.). Sage Publications.

- Sillince, J. A. A., & Brown, A. D. (2009). Multiple organizational identities and legitimacy: The rhetoric of police websites. *Human Relations*, 62(12), 1829–1856.
<https://doi.org/10.1177/0018726709336626>
- Stranden, I. L. (2019, februar 5). *Protesterer mot vindmøller—Melder seg inn i Norges Naturvernforbund*. NRK. <https://www.nrk.no/trondelag/protesterer-mot-vindmoller---melder-seg-inn-i-norges-naturvernforbund-1.14416169>
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571–610. <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080331>
- Tavory, I., & Timmermans, S. (2014). *Abductive analysis: Theorizing qualitative research*. University of Chicago Press.
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg). Gyldendal Akademisk.
- Toth, E., & Heath, R. (1992). *Rhetorical and Critical approaches to public relations*. Lawrence Erlbaum.
- Vassenden, A. (2018). Produktive anomalier: Teoriutvikling i empirisk sosiologi. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(2), 145–163. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-02-03>
- Wejs, A. (2014). Integrating Climate Change into Governance at the Municipal Scale: An Institutional Perspective on Practices in Denmark. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 32(6), 1017–1035. <https://doi.org/10.1068/c1215>
- Wolsink, M. (2000). Wind power and the NIMBY-myth: Institutional capacity and the limited significance of public support. *Renewable Energy*, 21(1), 49–64.
[https://doi.org/10.1016/S0960-1481\(99\)00130-5](https://doi.org/10.1016/S0960-1481(99)00130-5)
- Woo, S. E., O’Boyle, E. H., & Spector, P. E. (2017). Best practices in developing, conducting, and evaluating inductive research. *Human Resource Management Review*, 27(2), 255–264.
<https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2016.08.004>
- Wood, D. J. (1991). Corporate Social Performance Revisited. *Academy of Management*, 16(4), 691–718. <https://doi.org/10.5465/amr.1991.4279616>
- Yin, R., K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th ed.). SAGE.

Aasen, M., Klemetsen, M., Reed, E., U., & Vatn, A. (2019). *Nordmenns holdninger til klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar* (2019:20).

Antall ord: 18060

Vedlegg 1 Intervjuguide

Intro:

Informasjon om intervju/prosjekt.

Informerer om opptak

Bekreft samtykke

Informerer om krav, spør om anonymisering.

«Bli kjent»

1. Hvor lenge har du vært i og arbeidet i Utsira kommune?
2. Kan du fortelle om dine arbeidsoppgaver og ansvarsområder?
3. Kan du beskrive Utsira kommunes rolle i prosessen som høringspartner i dette havvindprosjektet?
4. Hvordan er Utsira kommune organisert, og hvor mange personer er involvert i havvindprosjektet?

i. Hvordan forholder kommunen seg til ulike forventninger fra næringslivsaktører, statlige aktører, befolkning og sivilsamfunn?

5. Kan du fortelle om kontakten med næringslivsaktører? Hvilke forventninger har de uttrykket til kommunen?
6. Hvilke statlige aktører/etater er involvert i prosessen?
7. Hva er dine erfaringer med samarbeidet med forskjellige statlige aktører i prosessen? Er det like eller ulike forventninger?
8. (Hvordan er det å forholde seg til ulike forventninger fra statlige etater?)
9. Hvordan er det å forholde seg til private aktører og lokalbefolkning?

ii. Har havvindplanene endret maktforhold og kompetansebehov i kommuneorganisasjonen?

10. Hvordan opplever du kompetansegrunnlaget i kommunen? Er det tilstrekkelig til å håndtere denne prosessen?
11. Har Utsira interkommunalt samarbeid med andre kommuner? (kompetansedeling, utvikling?)
12. Har det skjedd noen merkbare endringer i kommunen som organisasjon siden det ble vedtatt havvindutbygging? → på hvilken måte? (utdyp: personell, kompetanse, roller og maktforhold)

13. Kan du forklare på hvilken måte Utsira kommune kan utøve innflytelse over beslutninger som tas på statlig nivå?

iii. Hvordan blir bekymringer fra befolkning ivaretatt i planprosessen og hvilken innflytelse har de?

14. Hvilken innflytelse har lokalbefolkningen i prosessen? Mener du at deres innflytelse blir tatt til følge?

15. Har det kommet noen krav eller ønsker som lokalbefolkningen har uttrykket overfor kommunen?

16. Hvilke innflytelse kan Utsira kommune utøve i spennet mellom lokalbefolkning, statlig beslutningstaking og ønsker fra næringslivsaktører?

Avslutning

17. Er det noe du vil fortelle om som du ikke ble spurt om i dette intervjuet eller noe jeg bør vite?

18. Er det noen dokumenter som kan kaste lys over prosessen, eller som du mener kan være viktig for denne studien?

Takk for deltakelse

Vedlegg 2 Informasjonsskriv og samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet

Havvindutbygging og kommunens rolleforståelse på Utsira

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke kommunens rolle i utbygging av havvindprosjekt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke problemstillingen *Har planene om utbygging av havvind i området vest for Utsira kommune endret rolleforståelsen til kommuneorganisasjonen, og i så fall på hvilken måte?*

For å svare på denne problemstillingen har jeg utarbeidet tre forskningsspørsmål:

- i. Hvordan forholder kommunen seg til ulike forventninger fra næringslivsaktører, statlige aktører, befolkning og sivilsamfunn?*
- ii. Har havvindplanene endret maktforhold og kompetansebehov i kommuneorganisasjonen?*
- iii. Hvordan blir bekymringer fra befolkning ivaretatt i planprosessen og hvilken innflytelse har de?*

Prosjektet er en masteroppgave som del av masterprogrammet i Organisasjon, ledelse og arbeid ved Universitetet i Oslo.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du blir spurt om å delta på grunn av din rolle i Utsira / Utsira kommune eller samarbeidskommuner.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det deltakelse i et intervju på ca. 45-60 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål omkring utbygging av havvindprosjekt og hvordan dette påvirker Utsira kommune og deres rolle i prosjektet.
- Intervjuet blir tatt opp og transkribert, hvor eventuell personlig informasjon blir lagret i henhold til retningslinjer og regelverk fra UiO og NSD.
- Det kan også bli aktuelt med et oppfølgingsintervju på et senere tidspunkt. Det er valgfritt å være med på oppfølgingsintervju og du vil bli kontaktet med forespørsel om dette på forhånd om det blir aktuelt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Personer med tilgang til informasjon er: Erik André Thorsen (student) og David Jordhus-Lier (veileder).
- Ønsker informanten å bli anonymisert blir navnet og kontaktopplysningene erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Innsamlet data blir lagret på en felles disk i en sikker skylagringstjeneste godkjent av UiO.
- Personinformasjon blir lagret innelåst på en som er en sikker skytjeneste som UiO disponerer. Dette blir gjort i henhold til regelverk og retningslinjer fra UiO.
- Deltakere i prosjektet kan anonymiseres om ønskelig og blir spurt om dette i forkant av intervjuet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 30. mai. De anonymiserte opplysningene blir lagret på en sikker måte til 01.07.2023 for mulig bruk ved mulig videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved David Jordhus-Lier: david.jordhus-lier@sosgeo.uio.no (Veileder for prosjektet)
- Erik André Thorsen: erikath@uio.no (Student)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

David Jordhus-Lier

Erik André Thorsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *havvindutbygging og kommunens rolleforståelse*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- *at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes (ønskes anonymisering blir dette avtalt med informant)*
- *at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til 01.07.2023, for mulig bruk ved videre forskning. Personopplysninger anonymiseres og lagres i en sikker skytjeneste.*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 Godkjenning av NSD

Vurdering

Referansenummer

779393

Prosjekttittel

Masteroppgave - Har planene om utbygging av havvind i Utsira kommune endret rolleforståelsen(er?) til kommuneorganisasjonen, og i så fall på hvilken måte?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Prosjektperiode

10.01.2022 - 31.05.2022

Dato

18.02.2022

Type Standard

Kommentar

OM VURDERINGEN Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!